

© Мухаддес Китапты аударыу Институты, 2004

Матта жазған Хош Хабар

Китап хаққында мағлыұмат

Бул Хош Хабарды елши Матта жазған. Матта бул китапта Ийсаның Ески Келисимдеги ўде етилген Қутқарыўшы Масих екенин айтады. Ол буны дәлиллеў ушын, Ески Келисимдеги пайғамбаршылықлардың Ийсаның өмири хэм хызмети арқалы орынланғанын көрсетеди хэм Қутқарыўшы Масих хаққында жазылған Ески Келисимдеги көп аятларды келтиреди. Және де, ол яхудийлер күткен Аспан Патшалығы хаққында жийи-жийи айтып, Ийсаны Даўыт патшаның урпағынан шыққан Патша сыпатында сүүретлейди. Бирақ Оның Патшалығының бул дүньяда емес, ал адамлардың ишинде екенин атап өтеди.

Матта өз китабында Ийсаның тек яхудий халқының емес, ал пүткил адамзаттың Қутқарыўшысы екени хаққында сөз етеди. Оның дүньядағы барлық адамлардың гүналары ушын қурбан болып, үшінши күни өлимнен қайта тирилгени хаққында айтады.

Биринши бап

Ийса Масихтың шежиреси

¹ Ибрайымның урпағы, Даўыттың урпағы Ийса Масихтың* шежиреси мынадай:

² Ибрайымнан Ысақ туўылды. Ысақтан Яқып туўылды. Яқыптан Яхуда хәм оның аға-инилери туўылды. ³ Яхуда менен Тамарадан Парес хәм Зара туўылды. Парестен Хесрон туўылды. Хесроннан Рам туўылды. ⁴ Рамнан Аминадаб туўылды. Аминадабтан Нахшон туўылды. Нахшоннан Салмон туўылды. ⁵ Салмон менен Рахабтан Боаз туўылды. Боаз бенен Руттан Обид туўылды. Обидтен Ишай туўылды. ⁶ Ишайдан Даўыт патша туўылды.

Даўыт пенен бурын Урияның жубайы болған ҳаялдан Сулайман туўылды. ⁷ Сулайманнан Рехабам туўылды. Рехабамнан Абия туўылды. Абиядан Аса туўылды. ⁸ Асадан Ешофат туўылды. Ешофаттан Иорам туўылды. Иорамнан Узия туўылды. ⁹ Узиядан Иоатам туўылды. Иоатамнан Ахаз туўылды. Ахаздан Езекия туўылды. ¹⁰ Езекиядан Манасия туўылды. Манасиядан Амон туўылды. Амоннан Иосия туўылды. ¹¹ Бабилонға сүргин етилгенде, Иосиядан Ехония хәм оның инилери туўылды.

¹² Бабилонға сүргин етилгеннен кейин, Ехониядан Шалтиел туўылды; Шалтиелден Зерубабел туўылды. ¹³ Зерубабелден Абихуд туўылды; Абихудтан Елиаким туўылды; Елиакимнен Азор туўылды. ¹⁴ Азордан Садок туўылды; Садоктан Ахим туўылды; Ахимнен Елихуд туўылды. ¹⁵ Елихудтан Елиазар туўылды; Елиазардан Маттан туўылды; Маттаннан Яқып туўылды. ¹⁶ Яқыптан Мәриямның күйеуи Юсуп туўылды. Мәриямнан Масих деп аталған Ийса туўылды.

¹⁷ Солай етип, хәммеси болып: Ибрайымнан Даўытка дейин он төрт урпақ, Даўыттан Бабилонға сүргин етилиўге дейин он төрт урпақ, Бабилонға сүргин етилгеннен Масихка дейин он төрт урпақ.

Ийса Масихтың туўылыўы

¹⁸ Ийса Масихтың туўылыўы былай болды: Оның анасы Мәриям Юсупке атастырылғаннан кейин, олар қосылмастан бурын, Мәриямның Мухаддес Руўтан** хәмледар екенлиги билинди. ¹⁹ Оның күйеуи Юсуп хақ адам болып, Мәриямды уятқа қалдырмайын деп,

* 1:1 *Масих* – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай үәде еткен Қутқарыўшы.

** 1:18 *Мухаддес Руўх* – Қудайдың Руўхы.

оған үйлениуден жасырын түрде бас тартыуды ойлады. ²⁰ Ол усылай ойлап жүргенде, Қудайдың бір периштесі оның түсіне енип:

– Хәй, Даұыттың урпағы Юсуп! Сен Мәриямды өзіңе хаяллыққа алыудан қорқпа. Оның ишіндегі Баласы Мухаддес Руұхтан. ²¹ Мәриям Ул туұады. Сен оның атын Ийса деп қоясаң, себеби Ол Өз халқын гүналарынан қутқарады, – деди.

²² Булардың хәммесі Қудайдың пайғамбар арқалы алдын ала айтқан мына сөзлерінің орынланыуы үшін болды:

²³ *«Мине, қыз хәмледар болып, Ул туұады.*

Оның атын Иммануел деп қояды».*

Иммануел – «Қудай бизлер менен бирге» деген мәнисте.

²⁴ Уйқыдан тұрған Юсуп Қудайдың периштесінің бұйырғанын іслеп, Мәриямға үйленді. ²⁵ Бірақ Мәриям Улын туұғанша, Юсуп оған жақынлаған емес. Ол Баланың атын Ийса деп қойды.

Екинши бап

Жұлдыз изертлеушілердің жаңа туұылған Патшаға табынуы

¹ Ийса Яхудияның Бейтлехем қаласында, патша Хиродтың заманында туұылғаннан соң, Ерусалим қаласына күншығыстан жұлдыз изертлеушілер келип:

² – Яхудийлердің жаңа туұылған Патшасы қаяқта екен? Өйткени бизлер күншығыста Оның жұлдызын көріп, Оған табынуға келдик, – деп сорады.

³ Буну еситкен патша Хирод хәм оның менен бирге пүткіл Ерусалим қаласы тынышсызланып қалды. ⁴ Хирод халықтың барлық бас руұханийлерін хәм диний муғаллимдерін жыйнап алып, олардан Масихтың қай жерде туұылыуы тийис екенін сорастырды.

⁵ Олар былай деди:

– Яхудиядағы Бейтлехемде. Себеби пайғамбар арқалы мынадай сөзлер жазылған:

⁶ *«Хәй, Яхудия жеріндегі Бейтлехем!*

*Яхудияның баслы қалаларынан** сен хеш кем емессең!*

Өйткени Мениң халқым Израилды бағатуғын Көсем

*сеннен шығады»***.*

* 1:23 Ийшая 7:14.

** 2:6 Сөзбе-сөз: басшыларынан.

*** 2:6 Михей 5:2.

⁷ Сонда Хирод жулдыз изертлеушилерди жасырын шақыртып, олардан жулдыздың шыккан уақтың сорастырып билип алды.
⁸ Оларды Бейтлехемге жиберип:

– Барып, Нәресте хаққында жақсылап билип алыңлар. Оны тапқаннан кейин, маған хабар бериндер, мен де барып Оған табынайын, – деди.

⁹ Олар патшаның сөзин еситип болып, жүрип кетти. Сонда өзлери күншығыста көрген жулдыз олардың алдында жүрип, жол көрсетти хәм Нәресте болған жердің үстінде тоқтады. ¹⁰ Жулдызды көргенде, олар қатты қуғанды. ¹¹ Үйге кирип, Нәрестени хәм Оның анасы Мәриямды көрди де, Нәрестениң аяғына жығылып, Оған табынды. Өзлериниң ғәзийне ыдысларын ашып, Оған алтын, ладан хәм мирра* деген хош ийисли затларды сыйға берди. ¹² Олар Хиродқа қайтып бармау хакқында түслеринде ескертилгенликтен, баска бир жол менен өз еллерине қайтып кетти.

Мысырға қашу

¹³ Жулдыз изертлеушилер кеткеннен кейин, Қудайдың бир периштеси Юсуптың түсине енип:

– Орныннан тур да, Нәресте менен анасын алып, Мысырға** қаш! Саған өзим хабар бергенімше, сол жерде бол! Себеби Хирод Нәрестени өлтириу үшін излемекте, – деди.

¹⁴ Юсуп турды да, Нәресте менен анасын алып, түн ишинде Мысырға қашып кетти. ¹⁵ Хиродтың өлимине шекем сол жерде болды. Солай етип, Қудайдың: *«Улымды Мысырдан шақырып алдым»****, – деп пайғамбар арқалы алдын ала айтқан сөзлери орынланды.

¹⁶ Ал Хирод жулдыз изертлеушилердің алдап кеткенин түсинип, қатты ашыуланды. Жулдыз изертлеушилерден уақытты билип алған ол Бейтлехемдеги хәм оның дөгерегиндеги еки жасар хәм оннан да киши ул балалардың хәммесин өлтириуді буйырды. ¹⁷ Солай етип, Еремия пайғамбар арқалы айтылған мына сөзлер орынланды:

¹⁸ *«Рамада бир дауыс еситиледи,
 Қатты зарлап жылаған.
 Балаларын жоқлап жылар Рахила.
 Жубанғысы келмес, өйткени жоқ енди олар»****.*

* 2:11 Ладан хәм мирра – дәри хәм әтир сыпатында колланылатуғын қымбатлы, хош ийисли өсимлик ширеси.

** 2:13 Мысыр – Египет.

*** 2:15 Осия 11:1.

**** 2:18 Еремия 31:15.

Мысырдан Насыраға қайтыу

¹⁹ Хирод өлгеннен кейін, Қудайдың бір периштеси Мысырда Юсуптың түсине енип:

²⁰ – Орныңнан тур да, Нәресте менен анасын алып, Израил елине қайт. Себеби Нәрестени өлтирмекши болғанлар өлди, – деди.

²¹ Юсуп турып, Нәресте менен анасын алып, Израил елине қайтты. ²² Бірақ Яхудияда Хиродтың орнына баласы Архелай патша болып отырғанын еситип, Юсуп ол жерге барыуға қорқты. Түсінде аян арқалы ескертилген ол Галила үлкесине кетип, ²³ Насыра деген қалаға орналасты. Солай етип, «Ол Насыралы деп аталады», – деп пайғамбарлардың алдын ала айтқанлары орынланды.

Үшінші бап

Шомылдырыушы Яқьяның Хош Хабарды жәриялауы

¹ Сол күнлери Шомылдырыушы Яқья келип, Яхудия үлкесинин шөл даласында:

² – Тәубе етиңдер!* Өйткени Аспан Патшалығы** жақынлап қалды, – деп жәриялады.

³ Ийшая пайғамбар арқалы мынадай деп алдын ала айтылған адам усы Яқья еди:

«Шөл далада бақырған биреудің дауысы шығады:

„Ийемизге жол таярлаңдар,

*Оның жүретуғын жолларын дүзетіңдер!“»****

⁴ Яқья түйениң жүнинен кийим кийген, белин тери қайыс пенен бууған болып, оның аұқаты шегиртке менен жабайы хәрренин палы еди.

⁵ Сол ўақытта Ерусалимнің, пүткіл Яхудия үлкесинин хәм Иорданның пүткіл дөгерегинин турғынлары оған барды ⁶ хәм өзлеринің гүналарын мойынлап, Иордан дәрьясында шомылдырылды. ⁷ Яқья өзине көп парисейлер менен саддукейлердің**** шомылдырылыуға киятырғанын көрип, оларға:

* ^{3:2} *Тәубе етиңдер!* – Терис жолларыңыздан қайтып, Қудайдың жолына түсиндер!

** ^{3:2} *Аспан Патшалығы* – Қудайдың Патшалығы.

*** ^{3:3} *Ийшая 40:3.*

**** ^{3:7} *Парисейлер, саддукейлер* – Ийсаның заманында яхудий халқының күшли диний топарлары.

– Хэй, уўлы жыланлардың туқымлары! Келешектеги кәхәрли жазадан қутылыўды сизлерге ким үйретти? ⁸Тәўбе еткениңизге ылайық жемис беринлер! ⁹Және: «Бизлердің ата тегимиз – Ибрайым ата-ғо!» – деп ишлериңизден ойламанлар. Себеби сизлерге айта-туғыным: Қудай Ибрайымға мына таслардан да балалар жасап бере алады.

¹⁰Тереклердің тамырында хәзирдің өзінде-ақ балта жатыр. Жақсы мийўе бермейтуғын хәр бир терек шабылып, отқа тасланады. ¹¹Тәўбе еткениңиздің белгиси ретинде, мен сизлерди суў менен шомылдыраман. Бирақ меннен кейин Келиўши меннен де күдиретли: мен Оның аяқ кийимин шешиўге де ылайықлы емеспен. Ол сизлерди Мухаддес Руўх хәм от пенен шомылдырады. ¹²Оның жабасы қолында. Ол Өз қырманын тазалап, бийдайын ғәллекханасына жыйнайды, ал сабанын сәнбес отқа жандырады, – деди.

Ийсаның шомылдырылыўы

¹³Сонда Ийса Яқыя тәрәпинен шомылдырылыў* ушын Галиладан Иордан дәрәясына, Яқыяның қасына келди. ¹⁴Бирақ Яқыя Оны иркип:

– Сениң қолыңнан шомылдырылыўға мен мүтәжбен-ғо! Сен неге маған киятырсаң? – деди.

¹⁵Бирақ, Ийса оған жуўап берип:

– Енди ыразы бол, пүткил хақлықты** бизлер усылайынша орындаўға тийислимиз-ғо, – деди.

Соннан соң, Яқыя Оған қайылшылық берди.

¹⁶Ийса шомылдырылып, дәрриў суўдан шықты. Мине, аспан ашылып, Ол Қудайдың Руўхының Өзинин үстине кептердей түсип киятырғанын көрди. ¹⁷Сонда аспаннан:

– Бул – Мениң сүйикли Улым, Мен Оған ырзаман! – деген саза еситилди.

Төртинши бап

Ийсаның сыналыўы

¹Соннан соң, шайтан сынасын деп, Мухаддес Руўх Ийсаны шөлге алып барды. ²Ийса сол жерде қырық күн, қырық түн ораза тутып, ақыры аш болды. ³Сонда азғырыўшы шайтан Оның қасына келип:

* 3:13 *Шомылдырыў* – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға берийүиниң нышаны.

** 3:15 *Пүткил хақлық* – Қудайдың ерки.

– Егер Сен Қудайдың Улы болсаң, мына тасларға буйыр, олар нанға айлансын! – деди.

⁴ Ийса жууап қайтарып:

*«Адам тек ғана нан менен емес,
Ал Қудайдың аузынан шыққан
хәр бір сөз бенен жасайды»**, –

деп Мухаддес Жазыұда айтылған-ғо, – деди.

⁵ Соннан соң, шайтан Оны мухаддес қала Ерусалимге алып барып, Ибадатхананың төбесине турғызып қойды да, ⁶ Оған:

– Егер Сен Қудайдың Улы болсаң, төмен секирши. Өйткени Мухаддес Жазыұда былай деп айтылған-ғо:

*«Ол Өзинің периштелерине буйрық береді.
Аяғыңды тасқа урып алмауың ушын, олар Сени
қолларында көтерип алып кетеді»***, – деди.

⁷ Ийса оған:

– *«Қудай-Ийеңди сынама!»**** – деп те Мухаддес Жазыұда айтылған-ғо, – деди.

⁸ Және шайтан Оны жүдә бийик бир тауға апарып, Оған дүньяның барлық патшалықтары менен олардың сән-салтанаттарын көрсетип:

⁹ – Егер аяғыма жығылып, маған табынсаң, усылардың хәммесин Саған беремен, – деди.

¹⁰ Сонда Ийса оған:

– Жоқ бол көзимнен, шайтан!

*«Қудай-Ийеңе сыйынып,
тек Оған хызмет ет.»***** –

деп Мухаддес Жазыұда айтылған-ғо, – деди.

¹¹ Соннан кейин, шайтан Оның қасынан кетти. Сонда периштелер келип, Ийсаға хызмет етті.

Ийсаның Хош Хабарды жәриялай баслауы

¹² Ийса Яқыяның тутқынға алынғанын еситип, Галила үлкесине қайтып кетти. ¹³ Ол Насыра қаласын қалдырып, Зебулон хәм Нафтали дөгерегиндеги теңиздің жағасында жайласқан Капарнахумға келип орналасты. ¹⁴ Солай етип, Ийшая пайғамбар арқалы айтылған мына сөзлер орынланды:

* 4:4 Мухаддес Нызамды қайталау 8:3.

** 4:6 Забур 90:11-12.

*** 4:7 Мухаддес Нызамды қайталау 6:16.

**** 4:10 Мухаддес Нызамды қайталау 6:13.

15 «Хэй, Зебулон жери хэм Нафтали жери,
теңизге баратуғын жолдағы,
Иорданның арғы жағасындағы,
басқа миллетлердиң Галила ели!

16 Қараңғылықта жасаған халық
үлкен бир жарықты көрди.
Өлим қараңғысында жасағанлар ушын,
жақтылық нуры түсти»*.

17 Сол ўақыттан баслап, Ийса:

– Тәўбе етиңлер! Себеби Аспан Патшалығы жақынлады! – деп жәриялай баслады.

Ийсаның дәслепки шәкиртлерин таңлаўы

18 Ийса Галила теңизиниң жағасында жүргенде, теңизге аў салып атырған еки ағалы-инилини: Петр деп аталған Симонды хэм оның иниси Андрейди көрди. Олар балықшылар еди. 19 Ийса оларға:

– Мениң изиме еринлер! Мен сизлерди адамларды Қудайдың жолына түсириўшилер** кыламан, – деди.

20 Олар дәрриў аўларын таслап, Оның изине ерди.

21 Сол жерден кетип баратырып, Ол басқа еки ағалы-инилини: Зебедейдиң улы Яқыпты хэм оның иниси Юханды көрди. Олар әкеси Зебедей менен бирге қайықта аўларын жамап отырған еди. Ийса оларды да шақырды. 22 Олар дәрриў қайықты да, әкесин де қалдырып, Оның изине ерди.

Ийсаның аўырыўларға шыпа бериўи

23 Ийса пүткил Галила үлкесин аралап жүрди. Олардың мәжилисханаларында*** тәлим берди хэм Аспан Патшалығы туўралы Хош Хабарды жәриялап, халықтағы хәр қандай аўырыў хэм хәлсизликти шыпалайтуғын еди. 24 Ийса туўралы хабар пүткил Сирияға жайылды. Барлық аўырыў адамларды, түрли сырқаў хэм дәртке ушырағандарды, жин урғанларды, қояншық хэм лән болғанларды Оған алып келди. Ийса оларға шыпа берди. 25 Оның изине Галиладан, Декаполистен, Ерусалимнен, Яхудиядан хэм Иорданның арғы жағынан келген көп халық ерип жүрди.

* 4:15-16 Ийшя 9:1-2.

** 4:19 Сөзбе-сөз: адамларды аўлайтуғын балықшылар.

*** 4:23 Мәжилисхана – грекше «синагога». Яхудийлердиң Қудайға хызмет ететуғын хэм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны.

Бесинши бап

Таўдағы ўаз

¹ Ийса халықты көрип, бир таўға шықты. Ол отырғаннан кейин, шәкиртлери қасына келди. ² Ийса оларға былай деп тәлим бере баслады:

Хақыйқый бахытлылық

- ³ – Руўхый жарлы болғанлар бахытлы!* Аспан Патшалығы олардики!
- ⁴ Қайғырып жүргенлер бахытлы! Олар жубаныш табады.
- ⁵ Кишипейиллилер бахытлы! Олар жер жүзине ийелик етеди.
- ⁶ Хақлыққа мүтәж болғанлар бахытлы!**
Қудай оларды толық қанаатландырады.
- ⁷ Мийрим-шәпәәттилер бахытлы! Олар мийрим-шәпәәт алады.
- ⁸ Пәк кеўиллилер бахытлы! Олар Қудайды көреді.
- ⁹ Жарастырыўшылар бахытлы! Олар Қудайдың балалары деп аталады.
- ¹⁰ Хақлық ушын куўдаланғанлар бахытлы! Аспан Патшалығы олардики.

¹¹ Адамлар сизлерди Мен себепли хорласа, куўдаласа, хәр түрли өтирик сөзлер менен жаманласа, сизлер бахытлысызлар! ¹² Куўаныңлар хәм шадланыңлар! Өйткени сизлердин аспандағы сыйыңыз үлкен. Сизлерден бурынғы пайғамбарларды да усылай куўдалаған.

Дуз хәм жақтылық

¹³ – Сизлер – дүньяның дузысызлар. Бирақ дуз өз күшин жойтса, оны қалай және шорлы қылыўға болады? Онда ол хеш нәрсеге жарамайды, тек шығарып тасланып, адамлардың аяғы астында басылып қалады.

¹⁴ Сизлер – дүньяның нурысызлар. Таў басына салынған қала жасырын болып қалмайды. ¹⁵ Сондай-ақ шыраны жаққаннан соң, оны ыдыстың астына емес, ал шыра қойғышқа қояды, сонда ол үйдегилердин хәммесине өз жақтысын түсиреди. ¹⁶ Сол сыяқлы, сизлердин нурыңыз адамлардың алдында жарқырай берсин. Адамлар сизлердин жақсы ислеринизди көрип, аспандағы Әкеңизди даңққа бөлесин!

* ^{5:3} Яғный: Қудайға мүтәж екенлигин мойынлағанлар бахытлы!

** ^{5:6} Сөзбе-сөз: Хақлыққа аш болып, шөллегенлер бахытлы!

Мухаддес Нызам тууралы

17 — Сизлер Мени Мухаддес Нызамды ямаса пайғамбарлардың Жазыуларын бийкар етиүге келди, деп ойламанлар. Мен бийкар етиү ушын емес, ал орынлау ушын келдим. 18 Сизлерге шынын айтып турман: аспан менен жер жойылмағанша, Мухаддес Нызамның бир хәриби де, бир нокаты да жойылмайды, барлығы да орынланыуы тийис. 19 Солай етип, ким де ким усы буйрықлардың ең киши биреуин бузып, адамларға да солай үйретсе, ол Аспан Патшалығында ең киши болып саналады. Ал ким де ким оларды орынлап, адамларға үйретсе, ол Аспан Патшалығында уллы болып саналады. 20 Мениң сизлерге айтатуғыным: егер сизлердин хақлығыңыз диний муғаллимлер менен парисейлердикинен артық болмаса, сизлер Аспан Патшалығына кирмейсиз.

Ғәзеп тууралы

21 — *«Адам өлтirme! Ким де ким адам өлтirse, ол хуқим етилиүге тийисли»**, — деп бурынғыларға айтылғанды еситкенсиз. 22 Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: ким де ким тууысканына бийкарға** ғәзепленсе, ол хуқим етилиүге тийисли. Ким де ким тууысканын маскаралап, оған: *«Ақылсыз адамсаң!»* десе, жоқарғы кеңес тәрәпинен хуқим етилиүге тийисли. Ал ким де ким тууысканына: *«Ақмақ!»* десе, дозақ отына түсиүге тийисли. 23 Сонлықтан егер де сен қурбанлығыңды қурбанлық шалынаатуғын орынға алып келгенинде, жақын адамыңның*** саған өкпели екени сол жерде есине түссе, 24 қурбанлығыңды сол жердин алдында қалдырып, әуели жақын адамыңа**** барып, оның менен жаразып ал! Соңынан қайтып келип, қурбанлығыңды Қудайға бер.

25 Сен дауласың менен бирге хуқим етилиүге баратырған уақтыңда, оның менен тезирек жарасып ал. Олай етпесең, ол сени қазының алдына апарады, қазы сени сақшыға тапсырып, қаматып таслайды. 26 Саған шынын айтаман: соңғы тийиниңди төлеп тауыспағаныңша, ол жерден шыға алмайсаң.

Неке ҳадаллығын бузыу хәм ажырасыу тууралы

27 — Сизлер: *«Неке ҳадаллығын бузба!»****** — дегенди еситкенсиз. 28 Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: ким де ким басқа бир ҳаялға

* 5:21 Шығыу 20:13.

** 5:22 Айырым нускаларда «бийкарға» деген сөз жоқ.

*** 5:23 Сөзбе-сөз: тууысканыңның.

**** 5:24 Сөзбе-сөз: тууысканыңа.

***** 5:27 Шығыу 20:14.

бузық нийет пенен қараса, ол әлле қашан-ақ, кеўлинде оның менен неке хадаллығын бузған болады. ²⁹ Егер сени оң көзиң азғырса, оны ойып тасла. Себеби пүткіл дененнің дозаққа түскенинен гөре, бир мүшеңнің жоқ болғаны саған жақсырақ болады. ³⁰ Егер сени оң қолың азғырса, оны шаўып тасла. Пүткіл дененнің дозаққа түскенинен гөре, бир мүшеңнің жоқ болғаны саған жақсырақ болады.

³¹ Тағы да: «*Ким де ким өз хаялы менен ажыраспақшы болса, оған талақ хат берсин*»*, — делинген. ³² Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: ким де ким неке хадаллығын бузбаған хаялынан ажырасса, хаялының неке хадаллығын бузыуына себепкер болады. Сондай-ақ ким де ким күйеуінен ажырасқан бир хаялды алса, ол неке хадаллығын бузады.

Ант ишиў туўралы

³³ — Тағы да сизлер: «*Антыңды бузба, Қудай алдында антыңды орынла!*»** — деп бурынғыларға айтылғанды еситкенсиз. ³⁴ Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: хеш ўақытта ант ишпе! Аспан менен де ант ишпе, өйткени ол — Қудайдың тахты. ³⁵ Жер менен де ант ишпе, себеби ол — Оның аяқ басары. Ерусалим менен де ант ишпе, өйткени ол — уллы Патшаның қаласы. ³⁶ Өз басың менен де ант ишпе, себеби сен бир тал шашынды да ағарта ямаса қарайта алмайсан. ³⁷ Сизлердин: «аўа» сөзиниз «аўа» ямаса «яқ» сөзиниз «яқ» болсын, буннан басқасы шайтаннан.

Өш алыў туўралы

³⁸ — Сизлер: «*Көзге көз, тиске тис*»***, — дегенди еситкенсиз. ³⁹ Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: жаман адам менен қарсыласпаңлар. Биреў бетиннің оң жағына урса, оған бетиннің сол жағын да тут. ⁴⁰ Биреў сениң менен даўласып көйлегинди алғысы келсе, оған шапаныңды да шешип бер. ⁴¹ Биреў сени өзи менен бирге бир шақырым жер жүриўге мәжбүрлесе, оның менен бирге еки шақырым жүр. ⁴² Сеннен сорағанға бер, сеннен қарызға алайын дегеннен аяма.

Душпанларыңызды сүйиңдер!

⁴³ — Сизлер: «*Жаныңдағы адамды сүй, душпаныңды жек көр*»****, — дегенди еситкенсиз. ⁴⁴ Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: душпанларыңызды

* 5:31 Мухаддес Нызамды қайталаў 24:1.

** 5:33 Лебий 19:12; Санлар 30:2; Мухаддес Нызамды қайталаў 23:21.

*** 5:38 *Көзге көз, тиске тис* — жанға жан, қанға қан. Шығыў 21:24; Лебий 24:20; Мухаддес Нызамды қайталаў 19:21.

**** 5:43 Лебий 19:18.

сүйіндер, сизлерди куўдалайтуғынлар ушын дуўа етиндер. ⁴⁵ Сонда аспандағы Әкеңиздин балалары боласызлар. Өйткени Ол жаманлардың үстине де, жақсылардың үстине де, Өз куяшының нурын төгеди хәм хақ адамлардың үстине де, нахақлардың үстине де, жаўынын жаўдырады. ⁴⁶ Егер сизлер өзлериңизди сүйгенлерди ғана сүйсендер, қандай сыйлық аласызлар? Салықшылар да солай ислемей ме? ⁴⁷ Сизлер туўысқанларыңыз бенен ғана сәлемлессендер, онда қандай өзгешеликериңиз бар? Бутқа табыныўшылар да солай ислемей ме? ⁴⁸ Солай етип, аспандағы Әкеңиздин минсиз болғаны сыяқлы, сизлер де минсиз болыңлар!

Алтыншы бап

Саўап ислер туўралы

¹ – Абайлаңлар, сизлер саўап ислериңизди* адамларға көрсетиў ушын, олардың алдында ислемендер. Олай етсендер, сизлерге аспандағы Әкеңизден сыйлық болмайды.

² Солай етип, сен қайыр-садака бергенинде, еки жүзликлер сыяқлы өз-өзиннен жар салма. Бундайлар адамлар мақтасын деп, мәжилисханаларда хәм көшелерде усылай ислейди. Сизлерге шынын айтып турман: олар әлле қашан өз сыйларын алып болды. ³ Сен қайыр-садака бергенинде, оң қолыңның не ислегенин сол қолың билмесин. ⁴ Сонда сениң қайыр бериўиң жасырын болады хәм жасырынлықты көриўши Әкең саған қайтарады.

Дуўа етиў туўралы

⁵ – Дуўа еткениңизде, адамларға көрсетиў ушын мәжилисханаларда хәм көшелердин мүйешлеринде турып дуўа етиўди жақсы көретуғын еки жүзликлер сыяқлы болмаңлар. Сизлерге шынын айтып турман: олар әлле қашан өз сыйларын алып болды. ⁶ Ал сен дуўа еткенинде бөлмеңе кирип, есигиңди жапқаныңнан соң, көзге көринбейтуғын Әкеңе дуўа ет! Сонда жасырынлықты көриўши Әкең саған қайтарады.

⁷ Дуўа еткениңизде, бутқа табыныўшылар сыяқлы мылжыңға берилмендер. Олар көп сөйлесек тыңлар деп ойлайды. ⁸ Сизлер оларға уқсамаңлар. Себеби Әкеңиз неге мүтәж екенлигиңизди Оннан сорамасыңыздан алдын биледи. ⁹ Сонлықтан сизлер былай деп дуўа етиндер:

Аспандағы Әкемиз!

Сениң атың мухаддес бола берсин.

* 6:1 Басқа нускада: қайыр-садақаларыңызды.

10 Сениң Патшалығың келсин.

Аспанда орынланғаны сыяклы,
жерде де Сениң еркиң орынлансын.

11 Бизлерге бүгін де күнделикли нанымызды бере гөр.

12 Бизлерге гүна ислегенлерди кеширгенимиздей,
бизлердиң де гүналарымызды кешире гөр.

13 Бизлердиң азғырылыўымызға жол коймай,
шайтаннан қутқара гөр.

Себеби Патшалық та, құдирет те, уллылық та мәңгиликке Сеники. Аўмийин.

¹⁴Егер сизлерге гүна ислегенлерди кеширсеңлер, аспандағы Әкеңиз де сизлерди кеширеди. ¹⁵Ал егер сизлерге гүна ислегенлерди кеширмесеңлер, Әкеңиз де гүналарыңызды кеширмейди.

Ораза тутыў туўралы

¹⁶— Ораза тутқаныңызда, еки жүзликлер сыяклы мунайып жүрмеңлер. Олар адамларға ораза тутыўшы болып көриниў ушын ғана ажарын бузып жүреди. Сизлерге шынын айтаман: олар әлле қашан өз сыйларын алып болды. ¹⁷Сен ораза тутқаныңда, шашыңды тарап*, бетинди жуў. ¹⁸Солай етип, ораза тутқаның адамларға емес, ал көзге көринбейтуғын Әкене көринсин. Жасырынлықты көриўши Әкен саған қайтарады.

Жоғалмайтуғын байлық

¹⁹— Өзлериңизге жер бетинде байлық жыйнамаңлар. Бул жерде оны күйе де жейди, тат та басады, урылар да бузып кирип урлайды.

²⁰Ал өзлериңизге аспанда байлық жыйнаңлар. Сол жерде оны күйе де жемейди, тат та баспайды, урылар да бузып кирип урламайды.

²¹Өйткени байлықларыңыз қай жерде болса, кеўиллериңиз де сол жерде болады.

²²Көз — денениң шырағы. Сонлықтан да, егер көзиң саў болса, пүткил денең де жарық болады. ²³Егер көзиң саў болмаса, пүткил денең де қараңғы болады. Сонлықтан егер ишиндеги жарық қараңғы болса, онда қараңғылықтың өзи қаншелли тас түнек болады!

²⁴Ҳеш ким еки хожаға хызмет ете алмайды. Себеби ол биреўин жек көрип, екиншисин жақсы көреді ямаса биреўине садық болып, екиншисине итибарсыз қарайды. Сизлер хәм Құдайға, хәм байлыққа бирдей хызмет ете алмайсызлар.

* 6:17 Сөзбе-сөз: шашыңа май жағып.

Тәшиуишленбеңлер!

²⁵ — Сонлықтан сизлерге айтатуғыным: не ишип, не жеймиз деп, жаныңыз ушын, не кийемиз деп, денениз ушын тәшиуишленбеңлер. Жан аўқаттан, дене кийимнен артық емес пе? ²⁶ Аспандағы қусларға қараңлар! Олар екпейди де, ормайды да, телекке жыйнамайды да, ал аспандағы Әкеңиз оларды асырайды. Сизлер олардан анағурлым артық емессизлер ме? ²⁷ Тәшиуишлениў себебли, ким сизлердиң араңызда өз өмирин бир саатқа болса да узайта алады? ²⁸ Кийим туўралы неге тәшиуишленесизлер? Даладағы лилия гүллериниң қалай өсип турғанына қараңлар! Олар мийнет те етпейди, жип те ийирмейди. ²⁹ Ал сизлерге айтатуғыным: Сулайман да өзиниң сән-салтанатында усылардың биреўиндей сәнли кийинбеген еди. ³⁰ Егер бүгин бар болып, ертен ошакқа тасланатуғын даладағы шөпти Қудай солай кийиндирсе, сизлерди олардан да артық кийиндирмес пе еди, хәй, исеними азлар?

³¹ Сонлықтан да: «Не ишип, не жеймиз?» ямаса «Не кийемиз?» — деп тәшиуишленбеңлер. ³² Өйткени усылардың хәммесин бутқа табынуўшылар излеп жүреди. Усы нәрселердиң хәммесине мүтәж екениңизди аспандағы Әкеңиз биледи. ³³ Ең алды менен Қудайдың Патшалығын* хәм Оның хәклығын излеңлер! Сонда булардың хәммеси сизлерге қосымша етип бериледи. ³⁴ Солай етип, ертеңги күн туўралы тәшиуишленбеңлер! Себеби ертеңги күн өзи ушын өзи ғам жейди. Хәр күнниң өз ғамы өзине жетеди.

Жетинши бап

Басқаларды хәким етпеңлер!

¹ — Басқаларды хәким етпеңлер, сонда сизлер де хәким етилмейсизлер. ² Өйткени сизлер басқаларды қалай хәким етсеңлер, Қудай да сизлерди солай хәким етеди. Қандай өлшем менен өлшеп берсеңлер, Қудай да сизлерге сондай өлшем менен өлшеп береди. ³ Сен неге туўысқаныңның көзиндеги шөпти көрип турып, өз көзиндеги қаданы сезбейсең? ⁴ Өз көзинде қада бола тура, қалай: «Қәне, көзиндеги шөпти шығарып алайын», — деп туўысқаныңа айтасаң? ⁵ Хәй, еки жүзли! Дәслепп өз көзиндеги қаданы шығар, сонда анық көрип, туўысқаныңның көзиндеги шөпти шығара аласаң.

⁶ Мухаддес затты ийтлерге берменлер, хинжи-маржанларыңызды шошқалардың алдына тасламаңлар. Оларды аяқлары менен басқылап, айланып келип сизлерди тилкимлеп таслайды.

* 6:33 Ямаса: Қудайдың еркин.

Сораңлар, излеңлер, есикти қағыңлар!

7— Сораңлар, сизлерге бериледи. Излеңлер, табасызлар. Есикти қағыңлар, ол сизлерге ашылады. ⁸Себеби сораған хәр бир адам алады, излеген табады, есик қаққанға ашылады. ⁹Сизлердиң аранызда улы нан сораса, тас беретуғын адам бар ма? ¹⁰Я болмаса, балық сораса, оған жылан беретуғын бар ма? ¹¹Өзлериңиз жаман бола тура, балаларыңызға жақсы сыйлар бериўди билсеңиз, онда аспандағы Әкеңиз Өзинен сорағанларға қаншелли көп ийгиликлер береди!

¹²Солай етип, хәмме исте адамлардың сизлерге не ислегенин кәлесеңлер, сизлер де оларға соны исленлер. Мухаддес Нызамның да, пайғамбарлардың Жазыўларының да мәниси усы.

Тар қапыдан кириңлер!

¹³— Тар қапыдан кириңлер. Өйткени набыт болыўға апаратуғын қапы кең, жол да үлкен, оның менен жүретуғынлар көп. ¹⁴Ал өмирге апаратуғын қапы тар, жол да киши, оны табатуғынлар аз.

Терек мийўесинен билинер

¹⁵— Жалған пайғамбарлардан сақ болыңлар! Олар қой терисин жамылып сизлерге келеди, бирақ ишлеринде олар жыртқыш қасқырлар. ¹⁶Сизлер оларды мийўесинен билесизлер. Шеңгелден жүзим ямаса ошағаннан әнжир жыйнай аласыз ба? ¹⁷Хәр бир жақсы терек жақсы мийўе береди, жаман терек жаман мийўе береди. ¹⁸Жақсы терек жаман мийўе, жаман терек жақсы мийўе бере алмайды. ¹⁹Жақсы мийўе бермейтуғын хәр бир терек шабылып, отқа тасланады. ²⁰Солай етип, сизлер оларды мийўесинен билесизлер.

²¹Маған: «Ийем! Ийем!» дегеннің хәр бири емес, тек аспандағы Әкемнің еркин орынлаўшы Аспан Патшалығына киреди. ²²Заманның ақырғы күнинде көбиси Маған: «Ийем! Ийем! Бизлер Сениң атың менен пайғамбаршылық етип, Сениң атың менен жинлерди қуўып шығармадық па? Сениң атың менен көп кәраматлар ислемедик пе?» — дейди. ²³Сонда Мен оларға: «Мен сизлерди хеш қашан таныған емеспен, Меннен аўлақ кетиңдер, хәй, нызамды бузыўшылар!» — деп ашық айтаман.

Ақыллылық хәм ақылсызлық

²⁴— Солай етип, Мениң усы сөзлеримди тыңлап, оларды орынлаўшылардың хәр бири өз үйин жар тас үстине салған ақыллы адамға уқсайды. ²⁵Жаўын жаўып, дәрьялар тасып, самал есип, бул үйди соққылады, бирақ ол жар тас үстине салынғанлықтан қуламады.

²⁶ Ал Мениң усы сөзлеримди тыңлап, оларды орынламаўшылардың хәр бири өз үйин шеге қум үстине салған ақылсыз адамға уқсайды.

²⁷ Жаўын жаўып, дәрьялар тасып, самал есип, бул үйди суў басқанда, ол қулап, қатты қыйралды.

²⁸ Ийса усы сөзлерди айтып болғанда, халық Оның тәлиминен таң қалды. ²⁹ Себеби Ол диний муғаллимлер сыяқлы емес, ал Өз бийлиги менен адамларға тәлим берди.

Сегизинши бап

Мақаў кесел болып аўырған адамның шыпа табыўы

¹ Ийса таўдан түскенде, изине көп халық ерди. ² Сонда Оның қасына мақаў кесел адам келип, аяғына жығылды да:

— Ийем, егер Сен қәлесен, мени мақаў кеселден тазалай аласаң-ға, — деди.

³ Ийса қолын созып, оған тийгизди де:

— Қәлеймен, тазалан! — деди.

Ол сол ўақытта-ақ мақаў кеселден тазаланып шыпа тапты. ⁴ Ийса оған:

— Абайлы бол, буны хеш кимге айтпа! Бирақ руўханийге барып өзінди көрсет те, мақаў кеселден тазаланғаныңды адамларға дәлил-леў ушын, Муўса буйырған қурбанлықты бер, — деди.

Римли жүзбасының исеними

⁵ Ийса Капарнахумға кирген ўақытта Оның қасына бир римли жүзбасы келип:

⁶ — Ийем, мениң хызметшим ләң болып, қатты қыйналып үйде жатыр, — деп Оннан жәрдем сорады.

⁷ Ийса оған:

— Мен барып, оған шыпа бермен, — деди.

⁸ Ал жүзбасы:

— Ийем, Сениң шаңарағымна келиўине мен ылайықлы емеспен. Тек бир сөз ғана айтсаң, хызметшим жазылып кетеди. ⁹ Өйткени мен де биреўдің қол астындағы адамман, өзиме бағынышлы әскерлерим де бар. Олардың биреўине «бар» десем, барады, екіншисине «кел» десем, келеди, қулыма «мынаны исле» десем, ислеиди, — деп жуўап қайтарды.

¹⁰ Буларды еситкен Ийса таң қалып, изине ерип киятырғанларға:

— Сизлерге шынын айтып турман: Мен бундай исенимди Израилда да ушыратпаған едим. ¹¹ Сизлерге айтатуғыным: шығыстан хәм

батыстан көп адамлар келип, Ибрайым, Ысақ хәм Яқып пенен бирге Аспан Патшалығында дастурханлас болады. ¹² Ал Патшалықтың мийрасхорлары* сыртқы қараңғылыққа шығарып тасланады. Сол жерде олар жылап, пушайман жейди**, — деди.

¹³ Соннан соң, Ийса жүзбасыға:

— Бара бер, сениң исенимиңе қарай болсын! — деди.

Жүзбасының хызметшиси сол ўақытта-ақ жазылып кетти.

Ийсаның көп адамларға шыпа беруі

¹⁴ Ийса Петрдің үйине келип, оның қәйин енесиниң ыссылығы көтерілип, аұырып жатырғанын көрди. ¹⁵ Ийса хаялдың қолына қолын тийгизгенде, ыссылығы түсти хәм хаял орнынан турып, Оған хызмет етти.

¹⁶ Кеш болғанда, адамлар Ийсаға жин урған көп адамларды алып келди. Ийса олардағы жаұыз руұхларды Өзинин сөзи менен куұып шығарып, аұырғанлардың хәммесине шыпа берди. ¹⁷ Булар Ийшая пайғамбар арқалы айтылған мына сөзлердің орынланыуы ушын болды:

«Ол хәлсизликлеримизди Өзине алды,

*Аұырыуларымызды Өзине жүкледі»***.*

Ийсаға шәкирт болыудың шәрти

¹⁸ Ийса дөгерегине жыйналған көп халықты көргенде, шәкиртлерине теңиздин арғы жағасына өтиўди буйырды. ¹⁹ Сонда бир диний муғаллим келип, Оған:

— Устаз, Сен қаяққа барсаң да, мен Саған еремен, — деди.

²⁰ Ийса оған:

— Тұлкилердің инлери, аспандағы қуслардың уялары бар. Бирақ Адам Улының**** бас паналайтуғын орны да жоқ, — деди.

²¹ Және бир шәкирти Оған:

— Ийем, дәслепп барып, әкемди жерлеўиме рухсат ет, — деди.

²² Бирақ Ийса оған:

— Маған ер. Өз өлгенлерин жерлеўди өлилерге қалдыр, — деди.

* 8:12 Сөзбе-сөз: Патшалықтың балалары.

** 8:12 Сөзбе-сөз: тислерин қайрайды.

*** 8:17 Ийшая 53:4.

**** 8:20 *Адам Улы* — Ески Келисимде ўәде етилген Қутқарыушы Масихтың бир аты.

Ийсаның даўылды тоқтатыўы

²³ Ийса қайыққа мингенде, шәкиртлери де Оның изинен минди.

²⁴ Теңизде тосаттан күшли даўыл көтерилип, толқынлар қайықты сүўға толтыра баслады. Ал Ийса уйыклап жатыр еди. ²⁵ Сонда шәкиртлери Оған жақынлап келди де, Оны оятып:

– Ийем! Бизлерди қутқар, набыт болажақпыз! – деди.

²⁶ Ийса оларға:

– Неге буншама қорқасызлар, хәй, исеними азлар? – деди де, тұрып самалға хәм теңизге тыйым салғанда, аўыр тынышлық орнады.

²⁷ Адамлар таң қалысып:

– Самалды да, теңизди де Өзине бойсындыратуғын бул ким? – дести.

Жин урған еки адамның шыпа табыўы

²⁸ Ийса арғы жағадағы Гадара үлкесине келгенде, қәбирлердин арасынан киятырған жин урған еки адамды ушыратты. Олар жүдө кәхәрли болғанлықтан, бул жол менен өтиўге хеш кимнің батылы бармайтуғын еди. ²⁹ Олар қышқырысып:

– Қудайдың Улы Ийса, Сениң бизлер менен не жумысың бар? Бул жерге бизлерди ўақты келместен бурын азаплаўға келдин бе? – деди.

³⁰ Олардан алысырақта бир үлкен шошқа падасы жайылып жүрген еди. ³¹ Жинлер Ийсаға:

– Егер бизлерди қуўып шығаратуғын болсаң, шошқалардың падасына жибер, – деп жалынды.

³² Сонда Ийса оларға:

– Барыңлар, – деди.

Жинлер адамлардан шығып, шошқалардың ишине кирди. Сонда шошқалардың хәммеси жуўырысып, тик жағадан теңизге түсти де, суўда набыт болды.

³³ Падашылар қашып қалаға барып, бәрин хабарлады хәм жин урғанларға не болғанын да айтып берди. ³⁴ Сонда қаланың барлық тұрғынлары Ийсаның алдына шықты. Олар Оны көргенде, үлкеден шығып кетиўин өтинди.

Тоғызыншы бап

Ләң адамның шыпа табыўы

¹ Соңынан Ийса қайыққа минип, теңиздин арғы жағасына өти де, Өз қаласына қайтып келди. ² Сонда адамлар төсегинде жатырған бир ләң адамды көтерип, Оған алып келди. Ийса олардың исенимин көрип, ләң адамға:

– Балам, жигерли бол, гүналарың кеширилди! – деди.

³ Сонда диний муғаллимлердің гейбиреўлери ишлеринен: «Бул Қудайға тил тийгизип тур-ғо!» – деди.

⁴ Ийса олардың не ойлағанын билип, оларға:

– Ишлериңизден неге жаманлық ойлап тұрсызлар? ⁵ Қайсысын айтыў аңсатырақ: «Гүналарың кеширилди», – деў ме ямаса «Орныңнан турып жүре бер», – деў ме? ⁶ Бирақ, Адам Улының жер бетинде гүналарды кешириўге бийлиги бар екенін билип қойыңлар, – деди де, ләң адамға: – Орныңнан турып төсегинди ал да, үйиңе бар! – деди.

⁷ Ләң адам орнынан турып, үйине кетти. ⁸ Буны көрген адамларды қорқыныш бийлеп, адамларға усындай бийлик берген Қудайды мақтады.

Маттаның шәкирт болыўы

⁹ Ийса сол жерден кетип баратырып салық кеңсесинде отырған Матта атлы адамды көрди де, оған:

– Мениң изиме ер, – деди.

Ол орнынан турып, Ийсаның изине ерди.

¹⁰ Ийса оның үйинде дастурхан басында отырғанда, көплеген салықшылар менен гүнакарлар келип, Ол хәм Оның шәкиртлери менен бирге дастурханлас болды. ¹¹ Парисейлер буны көрип, Оның шәкиртлеринен:

– Сизлердің Устазыңыз неге салықшылар хәм гүнакарлар менен бирге ас ишип отыр? – деп сорады.

¹² Буны еситкен Ийса оларға:

– Шыпакерге дени саўлар емес, ал аўырыўлар мүтәж. ¹³ Сизлер барып: «*Мен қурбанлық емес, ал мийрим-шәпәт тилеймен*»*, – деген сөзлердің мәнисин билип алыңлар. Себеби Мен хәк адамларды емес, ал гүнакарларды шақырыў ушын келдим, – деди.

Ораза хәкқында сораў

¹⁴ Сол ўақытта Яқияның шәкиртлери келип, Ийсадан:

– Бизлер де, парисейлер де жийи-жийи ораза тутамыз, ал Сениң шәкиртлерин неге ораза тутпайды? – деп сорады.

¹⁵ Ийса оларға:

– Тойға келгенлер күйеў олар менен бирге болған ўақытта қайғыра ала ма? Бирақ, олардан күйеўди тартып алып кетилетуғын күнлер келеди, сонда олар ораза тутады.

* ^{9:13} Осия 6:6.

¹⁶ Хеш ким ески кийимге жаңа таўардан жамаў жамамайды, Өйткени жаңа жамаў ески кийимнен жыртылып қалып, жыртық бурынғысынан бетер болады.

¹⁷ Жаңа шарапты да хеш ким ески меске қуймайды. Олай етсе, мес жарылып, шарап та ағып кетеди, мес те бузылады. Жаңа шарап жаңа меске қуйылады, сонда екеуі де сақланады, — деди.

Басшының қызы хәм хаялдың исеними

¹⁸ Ийса оларға усыларды айтып турғанда қасына бир мәжилисхананың басшысы келип, Оның аяғына жығылды да:

— Мениң қызым жаңа ғана өлди. Сен келип оған қолыңды тийгиз, сонда ол тириледі, — деди.

¹⁹ Ийса орнынан турып, шәкиртлери менен бирге оған ерди.

²⁰ Сонда он еки жыл бойы қан кетип аұырған бир хаял Ийсаның артына жақынлап келип, Оның кийиминің шетине қолын тийгизди.

²¹ Себеби хаял ишинен: «Оның кийимине ғана қолымды тийгизсем, шыпа табаман», — деген еди. ²² Ийса бурылып, оны көрди де:

— Қызым, жигерли бол, исенимиң сени қутқарды! — деди.

Хаял сол ўақытта-ақ шыпа тапты.

²³ Ийса басшының үйине келгенде, сыбызғышыларды хәм тынышсызланып турған адамларды көрип, ²⁴ оларға:

— Шығыңлар! Қыз өлген жоқ, тек уйықлап атыр, — деди.

Олар Ийсаның үстинен күлди. ²⁵ Адамлар сыртқа шығарылғаннан кейин, Ийса ишке кирип қыздың қолын услағанда, қыз орнынан турды. ²⁶ Бул ўақыя туўралы хабар пүткіл дөгерекке жайылды.

Еки соқырдың шыпа табыўы

²⁷ Ийса сол жерден кетип баратырғанда Оның изине еки соқыр адам ерип, Оған:

— Даўыттың Урпағы*! Бизлерге рехим ете гөр! — деп бақырысты.

²⁸ Ол үйге киргенде, Оның қасына соқырлар да келди. Ийса оларға:

— Мениң буны ислей алатуғыныма исенесизлер ме? — деп сорады.

Олар:

— Аўа, Ийем, исенемиз, — деп жуўап берди.

²⁹ Сонда Ийса олардың көзлерине қолын тийгизип:

— Сизлерге исенимиңиз бойынша болсын, — дегенде, ³⁰ олардың көзлери көре баслады.

Ийса оларға:

* 9:27 *Даўыттың Урпағы* — Масих (Қутқарыўшы) деген мәнисте.

– Абайлаң, буны хеш ким билмесин! – деп қатаң тапсырды.

³¹ Бирақ олар сыртқа шығып, Ийса туўралы хабарды пүткил дөгерекке жайды.

Жин урған бир гүңелектің шыпа табыўы

³² Олар шығып кетейин деп атырған ўақытта адамлар Ийсаға жин урғаны себепли гүңелек болған бир адамды алып келди. ³³ Жин куўып шығарылғаннан кейин, гүңелек адам сөйлей баслады. Адамлар таң қалысып:

– Бундай ўақыя Израилда хеш қашан болған емес еди, – дести.

³⁴ Бирақ парисейлер:

– Ол жинлерди жинлердің баслығының күши менен куўып шығарып жүр, – дести.

Ийсаның адамларға жаны ашыўы

³⁵ Соннан соң, Ийса барлық қала хәм аўылларды аралап жүрди. Яхудийлердің мәжилисханаларында тәлим берди хәм Аспан Патшалығы туўралы Хош Хабарды жәриялап, барлық аўырыўларға хәм хәмме хәлсиз адамларға шыпа берди. ³⁶ Ол көп халықты көрип, оларға жаны ашыды, өйткени олар шопансыз қойларға уқсап қыйналған хәм пытыраңқы еди. ³⁷ Сонда Ол шәкиртлерине:

– Орылатуғын егин көп, бирақ жұмысшылар аз. ³⁸ Сонлықтан зүрәттің ийеси болған Ийемизден Өзиниң атызына егинди оратуғын жұмысшылар жиберийин дуға етип сораңлар, – деди.

Оныншы бап

Ийсаның он еки шәкиртин таңлаўы

¹ Ийса он еки шәкиртин қасына шақырып алып, оларға жаўыз руўхларды куўып шығарыўға хәм барлық аўырыўлар менен хәлсизликлерге шыпа бериўте бийлик берди.

² Он еки елшиниң атлары мынадай: Петр деп аталған Симон хәм оның иниси Андрей, Зебедейдің баласы Яқып хәм оның иниси Юхан. ³ Филип пенен Бартоломей, Томас пенен салықшы Матта, Алпейдің баласы Яқып хәм Тадей. ⁴ Ытансүйер* Симон хәм кейин Ийсаға сатқынлық ислеген Яхуда Исқариот.

* 10:4 Ямаса: кананлы.

Шәкиртлерге берилген тапсырмалар

⁵ Ийса усы он екисин жибергенде, оларға былай деп тапсырмалар берди:

– Басқа миллетлердин жерлерине бармаңлар, самариялылардың қалаларына да кирмеңлер. ⁶ Ал жоғалған қойлардай болған Израил халқына барыңлар. ⁷ Баратырып, жол бойы: «Аспан Патшалығы жақынлады», – деп жәриялап жүриңдер. ⁸ Аўырыўларға шыпа беринлер, өлгенлерди тирилтиндер, мақаў кесел болғанларды тазалаңлар, жинлерди куўып шығарыңлар. Ешейин алдыңлар, ешейин бериндер. ⁹ Беллик қалталарыңызға алтын, гүмис хәм мыс теңгелер салып жүрмеңдер. ¹⁰ Жолға дорба да, аўысық кийим де, аяқ кийим де, таяқ та алмаңлар. Себеби мийнет етиўши өз нанын табады.

¹¹ Сизлер қайсы қалаға ямаса аўылға кирсеңдер де, сол жерде кимнің ылайықлы экенин излеп табыңлар да, кеткенше сол адамның үйинде турыңлар. ¹² Оның үйине киргениңизде, аманлық тилеп сәлем бериндер. ¹³ Үй ылайықлы болса, тилеген аманлығыңыз сол үйге орнайды, ылайықлы болмаса, тилеген аманлығыңыз өзлериңизге қайтады. ¹⁴ Егер сизлерди биреў қабыл алмаса хәм сөзлериңизге кулақ аспаса, сол үйден ямаса қаладан шығып баратырып, аяқларыңыздағы шанды қағып кетиндер. ¹⁵ Сизлерге шынын айтып турман: хәким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде Содом менен Гомораның аўхалы сол қаланың аўхалынан жеңилірек болады.

Келешектеги қуўдаланыўлар

¹⁶ – Мине, Мен сизлерди қойларды қасқырлардың арасына жибергендей жиберип атырман. Сонлықтан жыландай ақыллы, кептердей ақ кеўил болыңлар. ¹⁷ Адамлардан сақ болыңлар, олар сизлерди хәким етиўшилерге услап береді, мәжилисханаларында қамшылап сабайды. ¹⁸ Мен себепли сизлер хәкимлер хәм патшалардың алдыларына апарыласызлар. Усылайынша сизлер оларға хәм басқа миллетлерге Мен туўралы гүўалық бересизлер. ¹⁹ Сизлерди услап берген ўақытта қалай ямаса не айтыў хәққинда қайғырмаңлар: өйткени айтатуғын сөзлериңиз сол ўақытта сизлерге бериледи. ²⁰ Себеби сизлер емес, ал сизлер арқалы Әкениздің Мухаддес Руўхы сөйлейди.

²¹ Туўысқаны туўысқанын, әкеси баласын өлимге услап береді. Балалары да ата-аналарына қарсы шығып, оларды өлтиртеди. ²² Мениң атым себепли, сизлерди хәмме жек көреді. Бирақ ақырына дейин шыдаған қутқарылады. ²³ Сизлерди бир қалада қуўдаласа, екінши қалаға қашыңлар. Сизлерге шынын айтып турман: сизлер Израил елинің қалаларын аралап болмай-ақ, Адам Улы жетип келеди.

²⁴ Шәкирт устазынан, хызметши хожасынан уллы емес. ²⁵ Шәкирт устазы сыяклы болса, хызметши де хожасы сыяклы болса, оларға жеткиликли. Адамлар үй ийесин Белзевул-шайтан деп атаған болса, оның үй-ишине оннан да жаманырақ ат тақпай ма?!

Кимнен қорқыу керек?

²⁶ – Солай етип, олардан қорқпаңлар. Өйткени ашылмайтуғын хеш қандай сыр, билинбейтуғын хеш қандай жасырын нәрсе жок. ²⁷ Мениң сизлерге қараңғыда айтып турғанымды сизлер жарықта айтыңлар. Қулақларыңызға сыбырлап айтылғанды үй төбесинен жәриялаңлар. ²⁸ Денени өлтirse де, жанды өлтire алмайтуғынлардан қорқпаңлар. Ал жанды да, денени де дозақта жоқ қыла алатуғын Қудайдан қорқыңлар. ²⁹ Еки шымшық бир тийинға сатылмай ма? Бирақ олардың биреуи де Әкеңиздің ерки болмаса жерге қулап түспейди. ³⁰ Басларыңыздағы шашлардың бәри де Қудайға санаулы. ³¹ Сонлықтан қорқпаңлар: көп шымшықлардан сизлер қымбатлырақсызлар-ғо.

³² Солай етип, ким де ким Мени адамлар алдында тән алса, Мен де оны аспандағы Әкемнің алдында тән аламан. ³³ Ал ким де ким Мени адамлар алдында тән алмаса, Мен де оны аспандағы Әкемнің алдында тән алмайман.

Йиса ушын болатуғын айырылысыулар

³⁴ – Мени жер жүзине татыулық әкелген, деп ойламаңлар. Мен татыулық емес, қылыш бериуге келдим. ³⁵ Себеби Мен улын әкесине, қызын анасына, келинин қәйин енесине қарсы етип, айырыуға келдим. ³⁶ Адамның душпанлары өзиниң үй-иши болады*.

³⁷ Ким де ким Меннен артық әкесин ямаса анасын сүйсе, ол Маған ылайықлы емес. Ким де ким Меннен артық улын ямаса қызын сүйсе, ол Маған ылайықлы емес. ³⁸ Ким де ким өз атанақ ағашын арқалап Мениң изиме ермесе, ол Маған ылайықлы емес. ³⁹ Өз жанын сақлап жүрген адам оны жоғалтады, ал жанын Мен ушын жоғалтқан адам оны сақлап қалады.

Қабыл алыу хәм сыйлық

⁴⁰ – Ким де ким сизлерди қабыл алса, оның Мени қабыл алғаны болады, ким де ким Мени қабыл алса, оның Мени Жибергенди қабыл алғаны болады. ⁴¹ Ким де ким пайғамбарды пайғамбар болғаны ушын қабыл алса, ол пайғамбар алатуғын сыйлықты алады. Ким де

* 10:35-36 Михей 7:6.

ким хақ адамды хақ болғаны ушын қабыл алса, ол хақ адам алатуғын сыйлықты алады. ⁴² Мен сизлерге шынын айтып турман: ким де ким усылардың ишиндеги ең карапайымына шәкиртлеримнің бири болғаны ушын тек бир кесе суўык суў ишкизсе де, ол сыйсыз қалмайды.

Он биринши бап

¹ Ийса он еки шәкиртине усы тапсырмаларды берип болғаннан кейин, сол жерден кетип, жақын жайласқан қалаларда тәлим беріу-ге хәм Хош Хабарды жәриялаўға барды.

Яқьяның сораўы хәм Ийсаның Яқья туўралы гуўалығы

² Яқья камақта отырып, Масихтың ислеген ислери хаққында еситкенде өз шәкиртлерин жиберип: ³ «Келетуғын Қутқарыўшы Сенбисен ямаса баска биреўди күтиўимиз керек пе?» – деп Оннан соратты.

⁴ Ийса оларға жуўап берип:

– Барыңлар, еситип-көргенлериңизди Яқьяға билдириңлер. ⁵ Соқырлардың көрип, ақсақ болғанлардың жүрип, мақаў кесел болғанлардың тазаланып, гереңлердин еситип, өлгенлердин тирилип, Хош Хабардың жарлыларға жәрияланып атырғанын айтып бериңлер. ⁶ Маған гүмансыз исенгенлер бахытлы, – деди.

⁷ Олар кеткеннен кейин, Ийса халыққа Яқья туўралы айта баслады:

– Сизлер шөл далаға нени көриўге бардыңлар? Самал тербеткен камысты ма? ⁸ Айтынлар, нени көриўге бардыңлар? Хасыл кийим кийген бир адамды ма? Хасыл кийим кийгенлер патша сарайларында болады-ғо. ⁹ Солай етип, нени көриўге бардыңлар? Пайғамбарды ма? Аўа, Мениң сизлерге айтатуғыным: ол – пайғамбардан да уллы.

¹⁰ Өйткени Мухаддес Жазыўда: «*Мине, Мен Сеннен бурын Өз хабаршымды жибермен, ол Сениң баратуғын жолыңды алдыңнан таярлап қояды*»*, деп айтылған адам – усы.

¹¹ Сизлерге шынын айтып турман: хаялдан туўылғанлардың арасында Шомылдырыўшы Яқьядан уллы адам жок. Бирақ Аспан Патшалығындағы ең кишкене адам да оннан уллы.

¹² Шомылдырыўшы Яқьяның күнлеринен баслап хәзирге дейин Аспан Патшалығына зорлық жасалып, зорлық жасаўшылар Оны басып алып атыр.

¹³ Барлық пайғамбарлар хәм Мухаддес Нызам Яқья келиўге дейин Аспан Патшалығы хаққында болжап келген. ¹⁴ Егер буларды қабыл етकिңиз келсе, келиўге тийисли болған Илияс пайғамбар – усы Яқья. ¹⁵ Қулағы бар жақсылап еситип алсын!

* 11:10 Малахия 3:1.

16-17 Хәзирги әуладты кимге уксатайын? Олар базарда жолдасларына: «Сизлерге сыбызғы шерттик, бірақ сизлер ойнамадыңлар!

Сизлерге жоклау айттық, бірақ сизлер жыламадыңлар!» — деп бақырып отырған балаларға уксайды. 18 Себеби Яқия келип, ишип жемеди. Сонда олар: «Оны жин урған», — дести. 19 Адам Улы келип, ишип жеди. Сонда олар: «Мине, тамаксау хәм арақхор адам, Ол салықшылар менен гүнакарлардың досты», — деп айтысып атыр. Ал Қудайдың даналығы ислер аркалы ақланады.

20 Соннан соң, Ийса кәраматларын көбирек ислеген қалаларды тәубе етпегенлиги ушын айыплай баслады:

21 — Хәсирет шегесең, Хоразин! Хәсирет шегесең, Бетсайда! Егер сизлерде исленген кәраматлар Тир хәм Сидон қалаларында исленгенинде, олар әлле қашан бетин тырнап, шашын жулып* қайғырып, тәубе етер еди. 22 Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: хәким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде Тир менен Сидонның аұхалы сизлердің аұхалыңыздан жеңилірек болады. 23 Хәй сен, Капарнахум, аспанға көтерілесен бе? Яқ, дозаққа қулатыласан. Өйткени сенде болған кәрамат ислер Содомда исленгенинде, ол бул күнге дейин сақланар еди. 24 Ал Мениң саған айтатуғыным: хәким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде Содом қаласының аұхалы сениң аұхалыңнан жеңилірек болады.

Ийсаның адамларды рәхәтлениуе шақыруы

25 Сол уақытта Ийса сөзин дауам етип:

— О, Әкем, аспан менен жердің Ийеси! Буларды даналардан хәм ақыллылардан жасырып, нәрестедей адамларға ашып билдиргениң ушын Сени мақтайман! 26 Ауа, Әке! Себеби Сениң кәлеуиң усындай еди.

27 Маған хәммеси Әкемнен берілген. Әкеден басқа хеш ким Улын билмейди. Әкени де тек ғана Улы хәм Улы таңлап ашып билдиргиси келгенлер ғана биледи.

28 Хәй, шаршап, ауыр жүк басқанлар, хәммеңиз Маған келиңдер! Мен сизлерди рәхәтлендиремен. 29 Мойынтырығымды салып, Меннен үйрениңдер: өйткени Мен мөмин хәм кишипейилмен. Солай етип, кеуиллериңиз тынышлық табады. 30 Мен берген мойынтырық ыңғайлы, жүгим жеңил, — деди.

* 11:21 Сөзбе-сөз: қыл кийим кийип, үстине күл шашып. Әйемги заманларда яхудийлер тәубе еткенде ямаса қайғырғанда қыл кийим кийип, үстилерине күл шашқан.

Он екінші бап

Дем алыс күни хаққында тартыс

¹ Сонда бир дем алыс күни* Ийса бийдай атызының арасынан өтип баратыр еди. Шәкиртлери аш болып, бийдайдың масақларын узип алып жей баслады. ² Буны парисейлер көрип, Оған:

– Қара, Сениң шәкиртлериң дем алыс күнинде ислеўге болмайтуғын исти ислеп атыр, – деди.

³ Ийса оларға:

– Өзи де, қасындағылар да аш болғанда, Даўыттың не ислегенин сизлер оқымағансызлар ма? ⁴ Ол Қудайдың Үйине кирип, руўханийлерден басқа өзине де, қасындағыларға да жеўге болмайтуғын, Қудайға арналған нанларды жеген емес пе?*** ⁵ Дем алыс күнинде руўханийлер Ибадатханада дем алыс күни хаққында Мухаддес Нызамды бузса да гүнасыз болатуғынларын Мухаддес Нызамда оқымағансызлар ма?*** ⁶ Сизлерге айтатуғыным: бул жерде Ибадатханадан да уллы Биреў бар. ⁷ Егер сизлер: *«Мен қурбанлық емес, ал мийрим-шәпәт тилеймен»*****, – деген сөздин мәнисин түсинсеңлер, гүнасызларды айыпламас едиңлер. ⁸ Адам Улы дем алыс күниниң де ийеси, – деди.

⁹ Ийса ол жерден кетип, олардың мәжилисханасына кирди. ¹⁰ Сол жерде бир қолы лән адам бар еди. Парисейлер Ийсаны айыпламақшы болып, Оған былай деп сораў қойды:

– Дем алыс күнинде аўырыў адамға шыпа бериў нызамға туўры келе ме?

¹¹ Ийса оларға:

– Сизлердиң араныздағы бириниздиң жалғыз ғана қойы болса, ол дем алыс күни бир шуқырға түсип кеткенде, оны шығарып алмай ма? ¹² Адам қойдан гөре, анағурлым артык емес пе? Демек, дем алыс күни жақсылық ислеў нызамға туўры келеди, – деди.

¹³ Соңынан Ол қолы лән адамға:

– Қолыңды соз! – деди.

Адам қолын созғанда, екіншисиндей сап-саў болып қалды. ¹⁴ Сонда парисейлер сыртқа шығып, Ийсаны жоқ қылыў туўралы тил бириктире баслады.

* 12:1 Сөзбе-сөз: шемби күни. Мухаддес Нызам бойынша, яхудийлердиң дем алыс күни.

** 12:3-4 Патшалық хаққында 1-кітап 21:6.

*** 12:5 Санлар 28:9-10.

**** 12:7 Осия 6:6.

Қудайдың таңдаған Хызметшиси

¹⁵ Бирақ Ийса буны билип, сол жерден кетип қалды. Оның изине көп халық ерип жүрди. Ол аўырыўлардың хәммесине шыпа берип,
¹⁶ Өзиниң ким екенлигин ашық айтыўды оларға қадаған ететуғын еди.
¹⁷ Бул Қудайдың Ийшая пайғамбар арқалы айтқан сөзлериниң орынланыўы ушын болды:

- ¹⁸ *«Бул – таңлап алған Хызметшим,
 Кеўлим унатқан Сүйиклим.
 Мен Өз Руўхымды Оған бермен.
 Ол хәмме халықларға әдилликти* жәриялайды.*
- ¹⁹ *Тартыспайды да, бақырмайды да,
 Оның даўысы көшелерде еситилмейди.*
- ²⁰ *Әдиллик жеңиске ериспегенше,
 Ол бүгилген қамысты сындырмайды
 хәм пысқып турған пиликти өширмейди.*
- ²¹ *Халықлар Оның атынан үмит етип жасайды»**.*

Қудайдың Руўхына қарсы болмаў туўралы ескертиў

²² Сол ўақытта адамлар Ийсаға жин урып, гүң хәм соқыр болған адамды алып келди. Ийса оған шыпа бергенликтен, гүң-соқырдың көзи ашылып, сөйлей баслады.
²³ Адамлардың хәммеси қатты таң қалысып:

– Даўыттың Урпағы – Усы емес пе екен? – дести.

²⁴ Буны еситкен парисейлер:

– Ол жинлерди тек жинлердиң басылығы Белзевул-шайтанның күши менен ғана қуўып шығарып жүр, – дести.

²⁵ Ал Ийса олардың ойларын билип, былай деди:

– Өз ара қарсы болып бөлінген хәр бир патшалық жоқ болады, өз ара қарсы болып бөлінген хәр бир қала ямаса үй қулайды.
²⁶ Ал егер шайтан өзін өзи қуўып шығарса, онда оның өз ара қарсы болып бөлінгени болады. Олай болса, оның патшалығы қалай сақланады?

²⁷ Егер Мен жинлерди Белзевул-шайтанның күши менен қуўып шығаратуғын болсам, онда сизлердиң шәкиртлериңиз оларды кимниң күши менен қуўып шығарып жүр? Солай етип, олар сизлердиң надурьы екениңизди әшкаралайды.
²⁸ Бирақ Мен жинлерди Қудайдың Руўхы менен қуўып шығаратуғын болсам, онда сизлерге Қудай Патшалығының жетип келгени.

* 12:18 Сөзбе-сөз: Қудайдың ҳүкимин хәм қутқарылыўы туўралы.

** 12:18-21 Ийшая 42:1-4.

²⁹ Ким дәслеп күшли адамды байлап тасламай турып, оның үйине кирип, мал-мүлкин тартып әкете алады? Тек оны байлағаннан кейин ғана оның үйин тонай алады-ғо.

³⁰ Ким де ким Мениң менен бирге болмаса, ол Маған қарсы. Ким де ким Мениң менен бирге жыйнамаса, ол шашады. ³¹ Сонлықтан сизлерге айтатуғыным: адамлар хәр қандай гүна ислесе де, тил тийгизсе де кешириледи, бирақ Мухаддес Руўхқа тил тийгизсе, кеширилмейди. ³² Ким де ким Адам Улына қарсы бир сөз айтса, кешириледи, бирақ Мухаддес Руўхқа қарсы сөйлеген хәзир де, келешекте де кеширилмейди.

³³ Теректи жақсы деп санасанлар, мийўесин де жақсы деп сананлар, ал теректи жаман деп санасанлар, мийўесин де жаман деп сананлар. Себеби терек мийўесинен билинеди. ³⁴ Хәй, уўлы жылланлардың туқымлары! Сизлер өзлериңиз жаман бола тура, қалай жақсы сөзлер сөйлей аласызлар? Адамның кеўли неге толып тасса, аўзынан сол шығады-ғо. ³⁵ Жақсы адам кеўлиндеги жақсы ғәзийнесинен жақсылық шығарады, ал жаман адам кеўлиндеги жаман ғәзийнесинен жаманлық шығарады. ³⁶ Сизлерге айтатуғыным мынаў: адамлар айтқан хәр бир бос сөзи ушын хүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде жуўап бериўлери шәрт. ³⁷ Өйткени сен өз сөзлериң менен ақланасаң да, өз сөзлериң ушын айыпланасаң да.

***Ийсадан кәраматлы белги
көрсетиўин сораў***

³⁸ Сонда диний муғаллимлер менен парисейлердин гейбиреўлери Ийсаға:

– Устаз! Сени Қудайдың жибергенлигин дәлиллейтуғын кәраматлы белги көрсетиўиңди қәлеймиз, – деди.

³⁹ Бирақ Ийса оларға былай деп жуўап қайтарды:

– Жаман хәм опасыз әўлад кәраматлы белги талап етпекте. Бирақ оған Юнус пайғамбардың кәраматлы белгисинен басқасы көрсетилмейди. ⁴⁰ Юнустың үлкен балықтың ишинде үш күн, үш түн болғанындай, Адам Улы да жер қойнында үш күн, үш түн болады. ⁴¹ Ниневия турғынлары хүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде усы әўлад пенен бирге турып, оны айыплайды. Себеби Юнус жәриялағанда, олар тәўбе еткен-ғо. Бирақ бул жерде Юнустан да уллы Биреў бар. ⁴² Кубладағы хаял патша да хүким шығарылатуғын қыямет-қайым күнинде усы әўлад пенен бирге турып, оны айыплайды. Өйткени ол Сулайманның даналығын еситиў ушын жер бетиниң арғы шетинен келген-ғо. Бирақ бул жерде Сулайманнан да уллы Биреў бар.

Қайтып келген жаўыз руўхлар

⁴³ – Жаўыз руўх адамнан шыққаннан кейин суўсыз жерлерди гезип, дем алыўға орын излейди, бирақ таба алмайды. ⁴⁴ Сонда ол өзине: «Шыққан үйиме қайтайын», – дейди хәм қайтып келгенде, үйдиң бос болып, тазаланып хәм жыйналып турғанын көреді. ⁴⁵ Сонда ол барып, өзинен де жаўыз жети руўхты ертип келеди де, кирип сол үйде турады. Солай етип, сол адамның соңғы аўхалы бурынғыдан да жаман болады. Бул жаман әўладқа да сондай болады!

Ийсаның анасы хәм туўысқанлары

⁴⁶ Ийса халыққа сөйлеп турғанда, анасы менен туўысқанлары келди. Олар сыртта турып, Оның менен сөйлеспекши болды. ⁴⁷ Сонда биреў Оған:

– Анаң менен туўысқанларың Сениң менен сөйлеспекши болып, сыртта турыпты, – деди.

⁴⁸ Ол буны айтқан адамға қарап:

– Мениң анам ким, туўысқанларым кимлер? – деди де, ⁴⁹ Өзиниң шәкиртлерин қолы менен көрсетип былай деди: – Мине, Мениң анам хәм туўысқанларым! ⁵⁰ Себеби ким де ким Мениң аспандағы Әкемиң еркин орынласа, Мениң туўысқаным да, анам да – сол.

Он үшінши бап

Туқым себиўши туўралы тымсал

¹ Сол күни Ийса үйден шығып, теңиздиң жағасына барып отырды. ² Оның жанына жүдә көп халық жыйналғанлықтан, Ол қайыққа минип отырды, ал халық жағада турды. ³ Ол тымсаллар менен оларға көп нәрселерди айтып, былай деди:

– Бир күни туқым себиўши туқым себиўге шығыпты. ⁴ Ол сепкенде, туқымлардың гейбиреўлери жол шетине түсип, қуслар келип, оларды шоқып жеп қойыпты. ⁵ Гейбиреўлери топырағы аз болған таслаққа түсип, жер терең болмағанлықтан тез көгерип шығыпты. ⁶ Бирақ күн шыққаннан соң солып, тамырсыз болғанлықтан қуўрап қалыпты. ⁷ Гейбиреўлери тикенлер арасына түсипти. Тикенлер өскеннен соң, оларды туншықтырып таслапты. ⁸ Ал басқалары өнімлі жерге түсип, биреўи жүз еседен, биреўи алпыс еседен, биреўи отыз еседен зүрәәт берипти. ⁹ Қулағы бар жақсылап еситип алсын!

**Ийсаның тымсаллар менен
сөйлегендеги мақсети**

¹⁰ Ийсаның шәкиртлери қасына келип, Оннан:

– Халыққа не ушын тымсаллар менен сөйлеп турсаң? – деп сорады.

¹¹ Ийса оларға былай деп жуўап берди:

– Аспан Патшалығының сырларын билиў сизлерге берилген, бирақ оларға берилмеген. ¹² Себеби кимде бар болса, оған және де мол етип бериледи, ал кимде жоқ болса, оннан бары да тартып алынады. ¹³ Сонлықтан да оларға тымсаллар менен сөйлеп турман. Өйткени:

«Олар қараса да көрмейди,
Тыңласа да еситпейди хәм түсинбейди».

¹⁴ Ийшая пайғамбардың алдын ала олар хаққында айтқаны дурыс келди:

*«Тыңлап еситесизлер, бирақ түсинбейсизлер,
Қарайсызлар, бирақ көрмейсизлер!»*

¹⁵ *Себеби бул халықтың кеўли қайсар болып,
қулақлары питип қалған, олар көзлерин де жумып алған.
Олай болмағанда, олардың көзлери көрер еди,
Қулақлары еситер еди, кеўиллери түсинер еди.
Олар Маған қайтып келсе, Мен оларға шыпа берер едим»**.

¹⁶ Бирақ, сизлердің көрип турған көзлериңиз, еситип турған қулақларыңыз бахытлы! ¹⁷ Сизлерге шынын айтып турман: көплеген пайғамбарлар менен хақ адамлар сизлердің көргенлериңизди көргиси келген еди, бирақ көрмеді. Еситкенлериңизди еситкиси келген еди, бирақ еситпеді.

**Туқым себиўши туўралы
тымсалдың түсиндирилиўи**

¹⁸ – Енди сизлер туқым себиўши туўралы тымсалдың мәнисин тыңлаңлар. ¹⁹ Аспан Патшалығы туўралы айтылған сөзди еситкен, бирақ оны түсинбеген адамға шайтан келип, оның кеўлине себилген сөзди тартып әкетеди. Жол бойына себилген туқымның мәниси усы. ²⁰ Ал таслаққа себилген туқым мынаны билдиреди: адам сөзди еситкен ўақытта-ақ, оны қуўаныш пенен қабыл алады. ²¹ Бирақ тамырсыз болғанлықтан, турақсызлық етеди. Сөз ушын азап шегіўге ямаса қуўдаланыўға туўра келгенде, тез исенимнен қайтады.

* 13:14-15 Ийшая 6:9-10.

²²Тикенлер арасына себилген туқым мынаны билдиреди: адам сөзди еситеди, бірақ бул дүньяның тәшиуишлери хәм байлыққа алданыу сөзди туншықтырады. Сонлықтан ол зүрәәт бермейди. ²³Ал өнимли жерге себилген туқым мынаны билдиреди: адам сөзди еситип, оны түсинеди хәм биреулері жүз еседен, биреулері алпыс еседен, биреулері отыз еседен зүрәәт береди.

Бийдай хәм харам шөп

²⁴Ийса басқа тымсал келтирип, оларға былай деди:

– Аспан Патшалығы өзиниң егислик жерине жақсы туқым сепкен адамға уқсайды. ²⁵Түнде, адамлар уйықлаған ўақытта душпаны келип, оның бийдайының арасына харам шөп егип кетипти. ²⁶Бийдай көгерип масақ шығарғанда, харам шөп те пайда бола баслапты. ²⁷Сонда хызметшилери хожасына келип: «Хожайын! Сиз егислик жеринизге жақсы туқым сеппеген бе едiniz? Онда харам шөп қаяқтан пайда болды?» – депти. ²⁸Ол: «Буны душпан иследи», – депти. Сонда хызметшилери: «Бизлердин барып, оларды суўырып таслаўымызды қәлейсиз бе?» – деп сорапты. ²⁹Ол: «Яқ, сизлер харам шөплерди суўырғаныңызда, олар менен бирге бийдайды да суўырып алыўыңыз мүмкин. ³⁰Орыў мәўсими жеткенше, екеўи қатар өсе берсин. Орыў мәўсиминде мен орақшыларға: „Дәслеп харам шөпти жыйнаңлар хәм баўлап өртеңлер, ал бийдайды телегиме қуйыңлар“, – деймен», – депти.

Қышқыл туқым хәм ашытқы туўралы тымсал

³¹Ийса оларға өзге бир тымсал келтирип, былай деди:

– Аспан Патшалығы бир адамның өз егислик жерине еккен қышқыл туқымына* уқсайды. ³²Ол туқымлардың ишиндеги ең кишкенеси болса да, өсип шыққаннан соң барлық шөплерден үлкейип, терек болады. Шақаларына аспан қуслары ушып келип, уя салады.

³³Ийса оларға басқа тымсал айтып:

– Аспан Патшалығы бир ҳаялдың алып, барлық қамыр ашығанша, үш самар уңға араластырған ашытқысына уқсайды, – деди.

³⁴Ийса булардың хәммесин халыққа тымсаллар менен айтты. Тымсалсыз оларға хеш нәрсе айтпады. ³⁵Солай етип, пайғамбардың алдын ала айтқан мына сөзлери орынланды:

* 13:31 *Қышқыл туқым* – горчица. Ең кишкене туқым.

*«Аузымды тымсаллар айтыу үшін ашып,
дүнья жаратылғаннан бери жасырын болғанларды сөйлеймен»*.*

***Бийдай хәм харам шөп
тууралы тымсалдың түсиндирилиуі***

³⁶ Сонынан Ийса халықты қалдырып, үйге кирди. Шәкиртлери Оның қасына келип:

– Егислик жердеги харам шөп тууралы тымсалды бизлерге түсиндирип бер, – деди.

³⁷ Ийса былай деп жууап берди:

– Жақсы туқым себиуіши – Адам Улы. ³⁸ Егислик жер – дүнья, жақсы туқымлар – Аспан Патшалығының балалары. Ал харам шөптер – шайтанның балалары. ³⁹ Харам шөптерди сепкен душпан – шайтан. Орыу мәүсими – ақырзаман, орақшылар – периштелер болады. ⁴⁰ Солай етип, харам шөптерди қалай жыйнап алып, отқа жақса, бул дүньяның ақырында да сондай болады. ⁴¹ Адам Улы периштелерин жибереди, Оның Патшалығынан олар барлық азғырыушылар менен нызамды бузыушыларды жыйнап алады да, ⁴² жанып турған ошаққа таслайды: олар сол жерде жылап, пушайман жейди. ⁴³ Сонда хақ адамлар өзлериниң Әкесиниң Патшалығында күн сыяқлы жарқырап турады. Қулағы бар жақсылап еситип алсын!

***Табылған ғәзийне хәм қымбат хинжи
тууралы тымсал***

⁴⁴ – Аспан Патшалығы егислик жерге жасырылған ғәзийнеге уқсайды. Оны биреу тауып алып, және жасырып койыпты да, қуғанғанынан барлық мал-мүлкин сатып жиберип, сол егислик жерди сатып алыпты.

⁴⁵ Және Аспан Патшалығы хасыл хинжилер излеп жүрген бир саудагерге уқсайды. ⁴⁶ Ол жүдә қымбат бир хинжини тапқанда, өзиниң барлық мал-мүлкин сатып жиберип, сол хинжини сатып алыпты.

***Ауға түскен балықлар
тууралы тымсал***

⁴⁷ – Және Аспан Патшалығы теңизге салынып, әлуан түрли балықлар түскен ауға уқсайды. ⁴⁸ Толғаннан кейин, балықшылар оны жағаға сүйреп шығарыпты. Сонынан отырып, жақсыларын таңлап

* 13:35 Забур 77:2.

ыдысларға салып, ал жаманларын ылақтырып таслапты. ⁴⁹ Ақырзаманда да солай болады: периштелер келип, жаман адамларды хақ адамлардан айырып алып, ⁵⁰ жанып турған ошакка таслайды. Олар сол жерде жылап, пушайман жейди.

⁵¹ Соннан соң, Ийса олардан:

– Булардың хәммесин түсиндинлер ме? – деп сорады.

Олар:

– Аўа, Ийем, түсиндик, – деди.

⁵² Ийса оларға:

– Сонлықтан Аспан Патшалығынан үйренген хәр бир диний муғаллим өз ғәзийнесинен жаңаны да, гөнени де шығарыўшы үй ийесине уксайды, – деди.

Насыралылардың Ийсаға исенбеўи

⁵³ Ийса усы тымсалларды айтып болғаннан соң, сол жерден кетип қалды. ⁵⁴ Өзи өскен қалаға келип, сол жердеги мәжилиханада халыққа тәлим бере баслады. Халық таң қалысып:

– Ол бундай даналықты хәм кәрамат ислеў күдиретин қаяктан алған? ⁵⁵ Ол – ағаш устасының баласы емес пе? Оның анасының аты Мәриям, инилериниң атлары Яқып, Юсуп, Симон, Яхуда емес пе? ⁵⁶ Оның хәмме қарындаслары да бизиң арамызда емес пе? Ал булардың хәммеси Онда қаяктан пайда болды екен? – деди де, ⁵⁷ Оны тән алмады.

Сонда Ийса оларға:

– Пайғамбардың барлық жерде қәдири бар, ол тек өз ұатаны менен үйинде ғана қәдирсиз, – деди.

⁵⁸ Олар исенбегени себепли, Ийса ол жерде көп кәраматларды исле меди.

Он төртинши бап

Шомылдырыўшы Яқыяның өлтирилиўи

¹ Сол ўақытта Ийса хаққында хабарды Галила үлкесиниң патшасы Хирод та еситип, ² өз хызметкерлерине:

– Бул адам – Шомылдырыўшы Яқыя. Ол өлимнен қайта тирилипти, сонлықтан да усындай кәраматлар исле мекте, – деди.

³ Буннан бурын Хирод өз иниси Филиптиң хаялы Хиродия себепли Яқыяны услап алып байлатып, қаматып таслаған еди. ⁴ Өйткени Яқыя оған: «Оны хаял қылып алыўың нызамға туўры келмейди», – деген

еди. ⁵Хирод Яқияны өлтирмекши де болып еди, бірақ халықтан қорқты. Себеби халық Яқияны пайғамбар деп санайтуғын еди.

⁶Ал Хирод туғылған күнин тойлағанда, Хиродияның қызы жыйналған қонақтардың алдында ойынға түсіп, Хиродтың кеулінен шықты. ⁷Соның үшін ол қыз не тилесе де бермекши болып, үәде беріп, ант ишти.

⁸Қыз анасының кеңеси бойынша:

— Шомылдырыушы Яқияның басын алдырып, маған хәзир табаққа салып берің, — деди.

⁹Патша буған қыйналса да, өзи ант ишкенликтен хәм қонақтары себепли, қызға сорағанын бериүди буйырды. ¹⁰Солай етип, патша адам жиберіп, қамақта Яқияның басын кестирди. ¹¹Табаққа салып әкелінген бас қызға берилди. Қыз оны анасына апарып берди. ¹²Яқияның шәкіртлери келип, оның денесин алып кетип жерледи. Соннан соң барып, Ийсаға хабарлады.

Ийсаның бес мың адамды тойғызыуы

¹³Ийса буны еситкеннен кейин қайыққа минип, елсиз бир жерге жалғыз кетип қалды. Бул туұралы еситкен халық өз қалаларынан шығып, пиядалап Оның изине ерди. ¹⁴Ийса қайықтан түскенде соншама халықты көрди, оларға жаны ашып, аұырыуларына шыпа берди.

¹⁵Кеш болғанда шәкіртлери қасына келип, Оған:

— Бул — бир елсиз жер, күн де кеш болды. Халықты тарқатып жибер, олар аұылларға барып, өзлерине аұқат сатып алсын, — деди.

¹⁶Бирақ Ийса:

— Олар кетпеуи керек, оларға сизлер аұқат беріндер, — деди.

¹⁷— Бизлерде тек бес нан менен еки балық ғана бар, — деди олар.

¹⁸Ийса:

— Оларды бул жерге, Маған алып келиндер, — деди.

¹⁹Сонынан халыққа шөпли жерге отырыуды буйырды да, бес нан менен еки балықты алып, аспанға қарап Қудайға шүкірлик етти. Нанларды сындырып, шәкіртлерине берди, олар халыққа үлестирди. ²⁰Хәммеси жеп тойды, аұысқан бөлеклерин жыйнап алып, үлкен он еки себет толтырды. ²¹Ал жегенлер хаял хәм балалардан басқа бес мындай адам еди.

Ийсаның суұдың үсти менен жүриуи

²²Буннан соң дәрхал Ийса шәкіртлерине қайыққа миниүди хәм Өзинен бурын арғы жағаға кетиүди буйырды. Ал Өзи халықты тарқатып жиберди. ²³Халықты тарқатып жибергеннен соң, Ийса дуға етиү үшін жалғыз Өзи тауға шықты, кеште де сол жерде жалғыз қалды.

²⁴ Ал сол ўақытта теңиздің жағасынан узакласқан қайықты толқынлар соққылай баслады, өйткени күшли самал қайыққа қарсы есип тур еди.

²⁵ Ерте танда Ийса теңиздің үсти менен жүрип, олардың қасына барды. ²⁶ Шәкиртлери теңиздің үсти менен киятырған Оны көргенде зәррелери ушып:

– Бул әрўак, – деп қатты қорқып бақырысты.

²⁷ Бирақ Ийса оларға дәрриў:

– Жигерлениңлер! Бул Мен-ғо, қорқпанлар, – деди.

²⁸ Петр Оған жуўап берип:

– Ийем! Егер бул Сен болсаң, маған суўдың үсти менен Сениң қасына жүрип барыўды буйыр, – деди.

²⁹ Ийса:

– Кел, – деди.

Петр қайықтан түсип, Ийсаға қарай суўдың үсти менен жүрип кетти. ³⁰ Бирақ ол самалдың күшли екенин көргенде қорқып кетип, суўға бата баслағанда:

– Ийем! Мени қутқар! – деп бақырды.

³¹ Ийса дәрриў қолын созып, оны тартып алды да, оған:

– Хәй, исеними аз! Сен неге гүманландың? – деди.

³² Олар қайыққа мингенде, самал тынып қалды. ³³ Қайықтағы шәкиртлери Ийсаның аяғына жығылып:

– Сен шынында да, Қудайдың Улысаң! – дести.

³⁴ Олар теңиздің арғы жағасына өтип, Генесарет жерине келип тоқтады. ³⁵ Сол жердің тұрғынлары Ийсаны танып, пүткил дөгерекке хабарлады хәм аўырған адамлардың хәммесин Оған алып келди.

³⁶ Олар Ийсадан тек кийиминиң шетине ғана қол тийгизийге рухсат сорады. Қол тийгизгенлердің хәммеси шыпа тапты.

Он бесинши бап

Адамларды не ҳарамлайды?

¹ Сонда Ийсаның қасына Ерусалимнен парисейлер менен диний муғаллимлер келип, Оған:

² – Не ушын Сениң шәкиртлериң ата-бабалардан қалған дәстүрлерди бузып жүр? Олар нан жеўден алдын қолларын жуўмайды-ғо, – деди.

³ Ийса оларға жуўап берип, былай деди:

– Сизлер не ушын дәстүрлериңиз себепли Қудайдың буйрығын бузасызлар? ⁴ Себеби Қудай: «Ата-анаңды сыйла»* хәм: «Ким де ким

* 15:4 Шығыў 20:12; Мухаддес Нызамды қайталаў 5:16.

әкесине ямаса анасына жаман сөз айтса, ол өлтирилсин»* деп бұйрық берген. ⁵ Ал сизлер: «Ким де ким әкесине ямаса анасына: „Сизлерге беретүғынымды Қудай жолына құрбан етип бағышлайман“, десе, ⁶ ол әкесин ямаса анасын сыйламаса да болады», — дейсизлер. Солай етип, дәстүрлеріңіз себепли, сизлер Қудайдың сөзін бийқар етип атырсызлар. ⁷ Хәй, еки жүзлилер! Ийшая пайғамбар сизлер туұралы алдын ала дурыс айтқан:

⁸ *«Бул халық сыйлар Мени тили менен,
Ал кеўиллери тур Меннен алыс.*

⁹ *Олар Маған босқа сыйынып,
Адам ойлап тапқан парызларды үйретер»**.*

¹⁰ Соңынан Ийса халықты шақырып алып, оларға:

— Тынлап, түсинип алыңлар: ¹¹ адамды оның аўзына енген нәрсе емес, ал аўзынан шыққан нәрсе харамлайды, — деди.

¹² Сонда Оның шәкиртлери қасына келип, Оннан:

— Бул сөзди еситкенде, парисейлердің ашыўланып қалғанын билдин бе? — деп сорады.

¹³ Ийса оларға:

— Аспандағы Әкем екпеген хәр бир өсимлик түп-тамыры менен жулып тасланады. ¹⁴ Оларды қойыңлар. Олар — соқырлардың соқыр жетелеўшилери. Егер соқырды соқыр жетелесе, екеўи де шуқырға қулап түседі, — деди.

¹⁵ Петр Оған:

— Бул тымсалды бизлерге түсиндирип бер, — деди.

¹⁶ Ийса оларға:

— Сизлер еле түсинбей турсызлар ма? ¹⁷ Аўызға енгеннің хәммеси қарынға баратуғынын, оннан соң сыртқа шығып қалатуғынын түсинбейсизлер ме? ¹⁸ Аўыздан шыққан кеўилден шығады. Адамды харамлайтуғын усы. ¹⁹ Өйткени жаманлық ойлаў, адам өлтириў, неке хадаллығын бузыў, бузык болыў, урлық ислеў, жалған гүўалық беріў хәм масқаралаў кеўилден шығады. ²⁰ Адамды харамлайтуғын усылар. Ал қол жуўмай аўқат ишиў адамды харамламайды, — деди.

Кананлы хаялдың исеними

²¹ Ийса сол жерден шығып, Тир хәм Сидон үлкесине кетти. ²² Сол үлкелерден кананлы бир хаял келип, Оған:

— Ийем, Даўыттың Урпағы, маған рехим ете гөр! Мениң қызымды жин урып, қатты қыйналып атыр, — деп бақырды.

* 15:4 Шығыў 21:17; Лебий 20:9.

** 15:8-9 Ийшая 29:13.

²³ Бирақ Ийса оған хеш нәрсе айтпады. Сонда шәкиртлери қасына келип, Оннан:

– Оны жибер, изимизден бақырып киятыр-ғо, – деп өтинди.

²⁴ Ийса:

– Мен тек Израилдың жоғалған қойларына жиберилгенмен, – деп жууап қайтарды.

²⁵ Сонда хаял келип, Оның аяғына жығылды да:

– Ийем! Маған жәрдем ете гөр! – деп жалынды.

²⁶ Ийса оған жууап берип:

– Балалардың нанын алып, ийтлерге таслау дурыс емес, – деди.

²⁷ Хаял:

– Аўа, Ийем, солай. Бирақ ийтлер де хожайындарының дастурханынан түскен усақларды жейди-ғо, – деди.

²⁸ Сонда Ийса оған:

– Хәй, хаял, сениң исенимиң күшли екен, тилегениң болсын, – деди.

Оның қызы сол ўақытта-ақ жазылып кетти.

Ийсаның төрт мың адамды тойғызыўы

²⁹ Ийса сол жерден кетип, Галила теңизине келди хәм таўға шығып отырды. ³⁰ Сонда Оның қасына көп халық жыйналып қалды. Олар өзлери менен бирге ақсақларды, соқырларды, майыптарды, гүнелеклерди хәм басқа да аўырыў адамларды Ийсаның алдына алып келди. Ийса оларға шыпа берди. ³¹ Солай етип, гүнелеклердин тиллери шығып, майыптардың жазылып, ақсақ болғанлардың жүрип, соқырлардың көзлери ашылып кеткенлигин көрген халық аң-таң болысып, Израилдың Қудайына алғыс айтты.

³² Ийса шәкиртлерин жанына шақырып алып, оларға:

– Халыққа жаным ашып тур. Олар үш күннен бери қасымда болып, жейтуғын хеш нәрсеси жоқ. Оларды аш халында жибергим келмейди, себеби жолда хәлсиреп қалыўы мүмкин, – деди.

³³ Шәкиртлери:

– Усыншама халықты тойғыза аларлықтай, бир елсиз далада нанды қаяқтан табамыз? – дести.

³⁴ Ийса олардан:

– Неше наныңыз бар? – деп сорады.

Олар:

– Жетеў, және бир неше киши балық та бар, – деп жууап берди.

³⁵ Соңынан Ийса халыққа жерге отырыўды буйырды. ³⁶ Жети нанды хәм балықларды алып, Қудайға шүкирлик етти. Оларды сындырып, шәкиртлерине берди, олар халыққа үлестирди. ³⁷ Олардың хәммеси

жеп тойды. Аұысқан бөлеклерин жыйнап алып, үлкен жети себет толтырды. ³⁸ Жегенлер хаял хәм балалардан басқа төрт мың адам еди.

³⁹ Соннан соң, Ийса халықты тарқатып жиберди де, қайыққа минип, Магдала дөгерегине кетти.

Он алтыншы бап

Ийсадан Қудай жибергенлигин кәраматлы белги менен көрсетиуін сорау

¹ Парисейлер менен саддукейлер Ийсаға келди де, Оны сынамақшы болып, аспаннан кәраматлы белги көрсетиуін сорады. ² Ийса оларға жууап қайтарып:

– Кеште сизлер: «Ертең күн ашық болады, аспан қызғыш-ғо», – дейсизлер. ³ Ал таң азаннан: «Бүгін жауын-шашын болады, аспан қызыл хәм түнерген», – дейсизлер. Сизлер неге аспанның райын айыра алсаңлар да, заманның белгилерин айыра алмайсызлар? ⁴ Жаман хәм опасыз әулад бир кәраматлы белги талап етеди. Бирақ оған Юнустын белгисинен басқасы көрсетилмейди, – деди.

Соң оларды қалдырып, сол жерден кетип қалды.

Жалған тәлийматлардан сақ болыңлар!

⁵ Ийсаның шәкиртлери арғы жағаға өткенде, нан әкелиуіди умытып кеткен еди. ⁶ Ийса оларға:

– Абайлаңлар, парисейлердің хәм саддукейлердің ашытқыларынан сақ болыңлар! – деди.

⁷ Сонда олар:

– Нан әкелмегенимиз ушын солай деп атырған шығар, – деп өз ара айтыса баслады.

⁸ Ийса буну билип, оларға:

– Хәй, исеними азлар, сизлер неге өз ара нан әкелмегениңизди айтысып турсызлар? ⁹ Еле де түсинбединдер ме? Бес нан бес мың адамға жетип, аұысқанын жыйнағаныңызда неше себет толтырғаныңыз есиңизде жоқ па? ¹⁰ Және де жети нан төрт мың адамға жетип, аұысқанын жыйнағаныңызда неше себет толтырғаныңыз есиңизде жоқ па? ¹¹ Мениң сизлерге нан хәққында айтпағанымды неге түсинбейсизлер? Парисейлердің хәм саддукейлердің ашытқыларынан сақ болыңлар, – деди.

¹² Олар сонда ғана Оның нанның ашытқысынан емес, ал парисейлердің хәм саддукейлердің тәлийматларынан сақ болыуыды айтқанлығын түсинди.

***Петрдің Ийсаның Масих
екенин мойынлауы***

¹³ Ийса Филип Кесариясындағы үлкеге келгенде, Өз шәкіртлеринен:

– Адамлар Мени, Адам Улын ким деп санайды? – деп сорады.

¹⁴ Олар:

– Гейбиреулері Шомылдырыушы Якыя, гейбиреулері Илияс, ал базылары Еремия ямаса пайғамбарлардың бири деп санайды, – деди.

¹⁵ Ийса оларға:

– Ал сизлер Мени ким деп санайсызлар? – деди.

¹⁶ Симон Петр жуаап қайтарып:

– Сен – Масихсаң*, тири Қудайдың Улысаң, – деди.

¹⁷ Ийса оған:

– Юнустың улы Симон, сен бахытлысаң! Саған буны адам баласы емес, ал аспандағы Әкем ашып билдирди. ¹⁸ Саған Мениң айтатуғыным мынау: сен – Петрсең**, Мен мына тастың үстине Өз жәмәәтимди орнатаман, оны дозақтың күшлери де жеңе алмайды. ¹⁹ Саған Аспан Патшалығының гилтлерин беремен. Сен жер бетинде нени байласаң, сол аспанда да байланады, және де, сен жер бетинде нени шешсең, сол аспанда да шешиледи, – деп жуаап берди.

²⁰ Соннан соң, Ийса шәкіртлерине Өзинің Масих екенлигин хеш кимге айтпауларын буйырды.

***Ийса Өз өлими
хәм қайта тирилиуі хәққында***

²¹ Сол уақыттан баслап Ийса Өзинің Ерусалимге барып, ақсақаллар, бас руұханийлер хәм диний муғаллимлер тәрәпинен көп азап шегиуі хәм өлтирилиуі, бирақ үшінши күни қайта тирилиуі тийис екенлигин шәкіртлерине билдире баслады.

²² Петр Ийсаны шетке шақырып алып, Оған:

– Қудай сақласын, Ийем! Саған бундай бола көрмесин! – деп қарсы сөйлей баслады.

²³ Ийса бұрылып, Петрге:

– Жоқ бол көзімнен, шайтан! Сен Маған кесент берип атырсаң. Сен Қудайдың емес, ал адамның ислерин ойлап турсаң, – деди.

* 16:16 *Масих* – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» дегенди аңлатады. Қудай үәде еткен Қутқарыушы.

** 16:18 *Петр* – грек тилинде «Пэтрос», тас дегенди билдиреди.

Өзинен кешип, Ийсаға ериу

²⁴ Сонда Ийса Өз шәкиртлерине:

– Ким де ким Маған ергиси келсе, өзинен кешсин хәм өз атаһаң ағашын аркалап, Мениң изиме ерсин. ²⁵ Өйткени ким де ким өз жанын сақламакшы болса, оны жоғалтады. Ал ким де ким өз жанын Мен ушын жоғалтса, оны тауып алады. ²⁶ Адам пүткил дүньяны ийелеп алып, бирақ өз жанын жоғалтса, буннан оған не пайда? Ол өз жаны ушын қандай төлем бере алады? ²⁷ Адам Улы Әкесиниң салтанатында Өз периштелери менен бирге келеди. Сонда Ол хәр кимге ислеген ислерине қарай қайтарады. ²⁸ Сизлерге шынын айтып турман: усы жерде турғанлардың гейбиреулері Адам Улының Өз Патшалығында келиуин көрмегенше, өлмейди, – деди.

Он жетинши бап

Ийсаның түр-түсиниң өзгеріуі

¹ Арадан алты күн өткеннен соң, Ийса тек Петрди, Яқыпты хәм оның иниси Юханды қасына алып, оларды бир бийик тауға ертип шықты. ² Сонда олардың алдында Ийсаның түр-түси өзгерди: Онын жүзи қуяштай жарқырады, кийимлери жарық сыяқлы аппақ болды. ³ Сол ўақытта бирден оларға Ийса менен сөйлесип турған Муўса хәм Илияс пайғамбарлар көринди. ⁴ Сонда Петр Ийсаға:

– Ийем, бизиң бул жерде болғанымыз қандай жақсы! Егер қалесен, мен бул жерге үш қос кураман: биреуин Саған, биреуин Муўсаға, биреуин Илиясқа, – деди.

⁵ Ол еле сөйлеп турғанда, бир жарық булт оларды қаплады. Булттан:

– Бул – Мениң сүйикли Улым, Мен Оған ырзаман. Оның айтқанын тыңлаңлар! – деген саза еситилди.

⁶ Буну еситкен ўақытта шәкиртлери қатты қорқысып, бет-әлпетинен жерге жығылды. ⁷ Бирақ Ийса жақынлап келип, оларға қолын тийгизди де:

– Турыңлар, қорқпаңлар! – деди.

⁸ Олар көзлерин ашып жоқарыға қарағанда, Ийсадан басқа хеш кимди көрмеді.

⁹ Таудан төмен түсип баратырғанда, Ийса оларға:

– Адам Улы өлимнен қайта тирилмесинен бурын, бул көргенле-ринизди хеш кимге айтпаңлар! – деп буйырды.

¹⁰ Сонда олар:

– Неге диний муғаллимлер алды менен Илияс келиуи шәрт дейди? – деп сорады.

¹¹ Ийса оларға:

– Дурыс, алды менен Илияс келип хәммесин дүзетеди. ¹² Ал Мениң сизлерге айтатуғыным: Илияс әлле қашан келген еди, бирақ оны адамлар танымады хәм оған қәлегенин иследи. Адам Улы да олардан солай азап шегеди, – деп жууап берди.

¹³ Сонда шәкиртлери Ийсаның Шомылдырыушы Яқыя хакқында айтып турғанын түсинди.

Жин урған баланың шыпа табыуы

¹⁴ Олар халықтың жанына келгенде, бир адам Ийсаға жақынлап, Оның алдында дize бүкти де:

¹⁵ – Ийем, мениң улыма рехим ете гөр. Ол қояншық болып аұырып, қатты азап шегип атыр, жийи-жийи отқа да, сууға да жығылады. ¹⁶ Мен оны Сениң шәкиртлерине әкелген едим, бирақ олар шыпа бере алмады, – деди.

¹⁷ Ийса жууап қайтарып:

– Хәй, исенбейтуғын, адасқан әулад! Мен қашанға дейин сизлер менен бирге боламан? Қашанға дейин сизлерге шыдайман? Оны Маған, бул жерге әкелинлер, – деди.

¹⁸ Ийса жинге буйрық бергенде, ол баладан шығып кетти хәм бала сол уақытта-ақ шыпа тапты.

¹⁹ Сонда шәкиртлери Ийсаға аұлақта келип:

– Бизлер неге жинди қууып шығара алмадық? – деп сорады.

²⁰ Ийса оларға:

– Исенимиңиз аз болғанлықтан. Мен сизлерге шынын айтып турман: егер исенимиңиз қышқыл туқымындай* ғана болса да, бул тауға: «Усы жерден ана жерге көш!» десеңдер, ол көшеди. Сизлердин қолыңыздан келмейтуғын хеш нәрсе болмайды, – деди. [²¹]**

Ийсаның Өз өлими хәм қайта тирилиуи хакқында және билдириуи

²² Шәкиртлериниң хәммеси Галилада болғанда, Ийса оларға:

– Адам Улы адамлардың қолына услап бериледи. ²³ Олар Оны өлтиреди, бирақ Ол үшінши күни қайта тириледи, – деди.

Буған олар қатты қапа болды.

* 17:20 *Қышқыл туқым* – горчица. Ең кишкене туқым.

** 17:21 Басқа нускада мына аят бар: «Бирақ, жинлердин бундай түрин тек дууа етиу хәм ораза тутуы арқалы қууып шығаруыға болады».

Ибадатхана салығы

²⁴ Олар Капарнахумға келгенде, еки драхмалық* Ибадатхана салығын жыйнаушылар Петрдің жанына келип, оннан:

– Сизлердің Устазыңыз Ибадатхана салығын төлемей ме екен? – деп сорады.

²⁵ Петр:

– Аўа, төлейди, – деди.

Ол үйге келгенде, Ийса оннан бұрын:

– Симон, сен қалай ойлайсаң? Жер бетинің патшалары бажылар менен салықты кимлерден алады? Өз балаларынан ба ямаса басқа адамлардан ба? – деп сорады.

²⁶ Петр:

– Басқа адамлардан, – деди.

Ийса:

– Олай болса, патшаның балалары салық төлеуден азат. ²⁷ Бірақ, оларды түсінбеушілікке салмауымыз үшін, теңизге бар да, қармақ салып, ең биринши илинген балықты ал. Оның аўзын ашсаң, төрт драхмалық бир гүмис теңгени табасаң. Оны алып, Мениң менен өзің үшін оларға төле, – деди.

Он сегизинши бап

Аспан Патшалығында ең уллы ким?

¹ Сол ўақытта шәкиртлери Ийсаның жанына келип:

– Аспан Патшалығында ең уллы ким? – деп сорады.

² Ийса бир баланы шақырып алып, оны олардың ортасына турғызып қойып былай деди:

³ – Сизлерге шынын айтып турман: кеўиллериңизди өзгертип, балалар сыяқлы болмасаңдар, Аспан Патшалығына кире алмайсызлар.

⁴ Солай етип, ким де ким өзін усы бала сыяқлы пәс тутса, сол Аспан Патшалығында ең уллы болады. ⁵ Ал ким де ким мынадай бир баланы Мениң атым үшін қабыл етсе, оның Мени қабыл еткени болады.

⁶ Бірақ ким де ким Маған исенип турған мына кишкенелердің биреўін азғырса, оның мойнына үлкен дигирман тасы байланып, терең теңиздің түбине батырылғаны оған жақсырақ болар еди.

* 17:24 *Драхма* – грек ақша бирлиги. Бир драхма – жұмысшының бир күнлик ис хақысы.

⁷ Адамларды азғырыушы нәрселер себепли, дүнья хәсирет шегеди! Азғырыушы нәрселердин болыуы сөзсиз, бирақ азғырыу ким аркалы келсе, сол адам хәсирет шегеди!

⁸ Егер сени қолың ямаса аяғың азғырса, оны шауып тасла. Еки қолың менен ямаса еки аяғың менен мәңгилик отқа тасланғаныңнан гөре, бир қолың ямаса аяғың менен өмирге ерискениң өзине жақсырақ. ⁹ Егер сени көзиң азғырса, оны ойып тасла. Еки көзиң менен дозақ отына тасланғаныңнан гөре, жалғыз көзиң менен өмирге ерискениң өзине жақсырақ.

¹⁰ Абайлаңлар, мына кишкенелердин хеш қайсысын да кемситиуши болманлар! Себеби сизлерге айтатуғыным: олардың аспандағы периштелери аспандағы Әкемиң жүзин хәмме ўақыт көрип турды. [11]*

Жойтылған қой тууралы тымсал

¹² — Сизлер қалай ойлайсызлар? Егер биреудин жүз қойы болып, оның биреуи жойтылып кетсе, ол тоқсан тоғыз қойын тауда қалдырып, жойтылған бир қойын излемес пе еди? ¹³ Сизлерге шынын айтып турман: егер оны тауып алса, жойтылмаған тоқсан тоғыз қойынан гөре, тауып алған жалғыз қойына көбирек қуўанады. ¹⁴ Сол сыяқлы, сизлердин аспандағы Әкеңиз мына кишкенелердин биреуиниң де жойтылуын қәлемейди.

Бир-бириңизди хәқ жолға түсириңдер, бирге дуға етиңдер!

¹⁵ — Егер туўысканың саған қарсы гүна ислесе, оған бар да, аўлақта сөйлесип, айыбын бетине ашық айт. Егер ол сөзинди тыңласа, онда туўысканыңды өзине қайтарып алғаның болады. ¹⁶ Егер ол сөзинди тыңламаса, өзиң менен бирге бир ямаса еки адамды ертип оған бар, өйткени айтылған барлық сөзлерине еки ямаса үш гүға болыуы тийис**. ¹⁷ Егер олардың да сөзин тыңлағысы келмесе, онда исениушилер жәмәәтине айт. Ал исениушилер жәмәәтин де тыңлағысы келмесе, онда оны бутқа табынуыушы хәм салықшы деп сана.

¹⁸ Сизлерге шынын айтып турман: сизлер жер бетинде нени байласаңыз, сол аспанда да байланады, және де, сизлер жер бетинде нени шешсеңиз, сол аспанда да шешиледи.

* 18:11 Басқа нускада мына аят бар: «Себеби Адам Улы жойтылғанларды қутқарыу үшін келди».

** 18:16 Мухаддес Нызамды қайталау 19:15.

¹⁹ Сизлерге және шынын айтаман: жер бетинде сизлердің екеу-иңиз келисип не сорасаңыз, аспандағы Әкем соны береді. ²⁰ Себеби қай жерде еки ямаса үш адам Мениң атым менен жыйналса, Мен олар менен биргемен.

***Реҳимсиз хызметши
туўралы тымсал***

²¹ Сонда Петр Ийсаға келип:

— Ийем, маған қарсы гүна ислеген туўысқанымға неше рет кеширим берсем болады? Жети ретке дейин бе? — деп сорады.

²² Ийса оған:

— Саған жети ретке дейин емес, ал жетпис жердеги жети ретке дейин кеширим ет, деймен. ²³ Солай етип, Аспан Патшалығы өз хызметшилери менен қарызын есапласқысы келген бир патшаға уқсайды. ²⁴ Ол есапласа баслағанда, оның алдына оннан он мың талант* қарыздар болған биреўди алып келипти. ²⁵ Бирақ ол қарызын төлей алмайтуғын болғанлықтан, патша оған оның өзи менен қосып хаялын, балаларын хәм барлық мал-мүлкин сатып, қарызын төлеўди буйырыпты. ²⁶ Сонда хызметши оның аяғына жығылып: «Тақсыр, шыдап турың, мен барлық қарызымды төлеймен!» — деп жалыныпты. ²⁷ Хызметшиге жаны ашыған патша оны босатып, қарызынан кешипти. ²⁸ Ал хызметши сыртқа шығып, өзине жүз динар** қарыздар болған бир хызметши жолдасын ушыратып: «Маған беретуғын қарызыңды бер», — деп оны буўындыра баслапты. ²⁹ Сонда оның жолдасы аяғына жығылып: «Шыдап тур, мен қарызымды төлеймен», — деп жалыныпты. ³⁰ Бирақ ол жолдасының сөзин тыңламай, өзине беретуғын қарызын төлемегенше, оны каматтырып таслапты. ³¹ Оның басқа хызметши жолдаслары бул ўақыяны көрип, қатты қапа болыпты хәм патшаға барып, болған истиң бәрин айтып берипти. ³² Сонда патша оны шақыртып алып, оған: «Хәй, жаўыз хызметши! Сен маған жалынғаның себепли ғана барлық қарызыңнан кешкен едим. ³³ Мениң саған реҳим еткенімдей, сенің де өз жолдасыңа реҳим етиўиң тийис емес пе еди?» — депти. ³⁴ Патша қәхәрленип, өзине берилетуғын қарыздың бәрин төлеп болмағанша, оны жазалаўшылардың қолына тапсырыпты.

³⁵ Егер сизлердің хәр бириңиз туўысқаныңыздың гүнасын шын кеўлиңизден кеширмесеңдер, Мениң аспандағы Әкем де сизлерге солай ислейди, — деди.

* 18:24 *Бир талант* — жұмысшының он бес жыллық ис хақысы.

** 18:28 *Бир динар* — жұмысшының бир күнлик ис хақысы.

Он тоғызыншы бап

Ажырасыу тууралы

¹ Ийса усы сөзлерди айтып болғаннан соң Галиладан жолға шығып, Иорданның арғы жағасындағы Яхудия үлкесине барды. ² Онын изине көп халық ерди, Ол сол жерде оларға шыпа берди.

³ Ийсаның қасына парисейлер келип, Оны сынап көриуі ушын:

— Ер адамның хәр қыйлы себеп пенен хаялынан ажырасыуы нызамға туұры келе ме? — деп Оннан сорады.

⁴ Ийса оларға жууап қайтарып былай деди:

— Жаратыушы ең баста оларды еркек хәм хаял қылып жаратқанын* сизлер оқымағансызлар ма? ⁵ Және Ол былай деген: «Сонлықтан ер адам ата-анасын қалдырып, өз хаялына қосылады хәм екеуи бир дене болады»**. ⁶ Солай етип, олар енди еки емес, ал бир дене болады. Сол себепли, Қудай қосқанларды адам ажыратпасын.

⁷ Олар Ийсаға:

— Сонда неге Муұса пайғамбар ер адамның хаялына талақ хат берип ажырасыуын буйырған? — деди.

⁸ Ийса оларға:

— Муұса сизлер тас баұыр болғанлықтан, хаялларыңыз бенен ажырасыуға рухсат берген. Бирақ баста олай емес еди. ⁹ Мениң сизлерге айтатуғыным: ким де ким өз хаялы менен некеге хадалсызлығынан басқа себеп пенен ажырасып, басқа хаял алса, ол неке хадаллығын бузған болады***, — деди.

¹⁰ Сонда Ийсаның шәкиртлери Оған:

— Егер ер адамның хаялына деген ұазыйпасы усундай болса, онда үйленбегеннің өзи жақсырақ-ғо, — деди.

¹¹ Ийса оларға:

— Буны хәр бир адам қабыл ете алмайды, бирақ кимге Қудайдан берилсе, сол ғана қабыл ете алады. ¹² Өйткени үйленбейтуғын хәр түрли адамлар бар: гейбиреулері ақта болып туұылады, гейбиреулерин адамлар ақта қылып таслайды, ал базылары Аспан Патшалығына хызмет етиуі ушын өз ерки менен үйлениуден бас тартады. Ким бул сөзди қабыл ете алса, сол қабыл етсин, — деди.

* 19:4 Жаратылыс 1:27.

** 19:5 Жаратылыс 2:24.

*** 19:9 Айырым нускаларда мынадай сөзлер де бар: «Ажырасқан хаялды алған адам да неке хадаллығын бузған болады».

**Ийсаның балаларға
пәтия беруі**

¹³ Сол ўақытта адамлар Ийсаға олардың үстине қолын қойып дуға етсин деп, балаларын алып келди. Ал шәкиртлер оларға кейиди.

¹⁴ Бирақ Ийса:

– Балалардың Маған келиўине рухсат бериндер, оларға тосқынлық жасамаңлар. Себеби Аспан Патшалығы усындайлардики, – деди.

¹⁵ Соңынан Ол балалардың үстине қолын қойып дуға етти де, сол жерден кетип қалды.

Бай жигит

¹⁶ Сонда бир жигит Ийсадан:

– Устаз! Мәңгилик өмирге ийе болыўым ушын қандай ийгиликли ислер ислеўим керек? – деп сорады.

¹⁷ Ийса оған:

– Сен неге Меннен ийгилик хаққында сорадың? Тек Қудай ғана ийгиликли-ғо. Ал мәңгилик өмирге ерискиң келсе, Оның бұйрықларын орынла, – деди.

¹⁸ Жигит Ийсадан:

– Қандай бұйрықларды? – деп сорады.

Ийса:

– «Адам өлтирме, неке ҳадаллығын бузба, урлық ислеме, жалған гүялық берме, ¹⁹ ата-анаңды хурметле* ҳәм өзиңди сүйгеңиң сыяқлы, жаныңдағы адамды да сүй!^{**}», – деди.

²⁰ Жас жигит Оған:

– Мен булардың хәммесин орынлап киятырман, және не жетиспейди? – деди.

²¹ Ийса оған:

– Егер минсиз болғың келсе, барып барлық мал-мүлкиңди сатып, ақшасын жарлыларға бер. Сонда сениң гәзийнең аспанда болады. Соңынан келип, Мениң изиме ер, – деди.

²² Бул сөзлерди еситкен жас жигит қапа болып, сол жерден кетип қалды. Өйткени оның байлығы көп еди.

²³ Ийса Өз шәкиртлерине:

– Сизлерге шынын айтып турман: бай адамның Аспан Патшалығына кириўи қыйын. ²⁴ Тағы сизлерге айтатуғыным: бай адамның

* 19:18-19 Шығыў 20:12-16; Мухаддес Нызамды қайталаў 5:16-20.

** 19:19 Лебий 19:18.

Қудай Патшалығына кириуінен гөре, түйеге ийнениң көзінен өтиў ансатырақ, — деди.

²⁵ Буны еситкен шәкиртлери қатты таң қалысып:

— Олай болса, ким қутқарыла алады? — деп сорады.

²⁶ Ал Ийса оларға қарап:

— Бул адамлардың қолынан келмейди, бірақ Қудай ушын мүмкин емес нәрсе жоқ, — деди.

²⁷ Сонда Петр жуўап қайтарып, Оған:

— Минекей, бизлер хәмме нәрсемизди таслап, Сениң изине ердик. Бизлер неге ерисемиз? — деди.

²⁸ Ийса оларға:

— Сизлерге шынын айтып турман: дүнья жаңаланғаннан соң, Адам Улы Өзиниң салтанатлы тахтына отырғанда, Мениң изиме ерип жүрген сизлер де он еки тахтқа отырып, Израил халқының он еки урыўын хұким етесизлер. ²⁹ Сонда Мениң атым ушын өз үйлерин, я аға-инилерин, я апа-қарындасларын, я ата-анасын, я балаларын, я жер-мүлкин таслап шыққан хәр ким жүз есе артығы менен алады хәм мәнгилик өмирге ийе болады. ³⁰ Бірақ бириншилердиң көбиси соңғылар, соңғылардың көбиси бириншилер болады, — деди.

Жигирмаланшы бап

Жүзим бағындағы жумысшылар туўралы тымсал

¹ Ийса және былай деди:

— Аспан Патшалығы өзиниң жүзим бағына жумысшыларды жаллап алыў ушын таң азанда шыққан үй ийесине уқсайды. ² Ол жумысшылар менен күнине бир динар төлеўге келисип, оларды өзиниң жүзим бағына жиберипти. ³ Саат тоғызлар шамасында шығып, базарда жумыссыз турған адамларды көрип, ⁴ оларға:

— Сизлер де мениң жүзим бағыма барыңлар, мен сизлерге тийисли ҳақыларыңызды беремен, — дегенде, олар барыпты. ⁵ Ол саат он екилер шамасында да, түстен кейин үшлер шамасында да шығып, тағы усылай ислепти. ⁶ Кешки беслер шамасында да шығып, еле жумыссыз турған басқа адамларды көрип, оларға: «Неге бул жерде күн бойы жумыссыз турсызлар?» — деп сорапты. ⁷ Олар: «Себеби бизлерди хеш ким жаллап алған жоқ», — деп жуўап берипти. Ол: «Сизлер де мениң жүзим бағыма барып, мийнет етиңдер», — депти. ⁸ Күн кеш болғанда, бағдың ийеси өзиниң басқарыўшы хызметкерине: «Жумысшыларды шақырып алып, мийнет ҳақыларын бер. Ең соңғы келгенлеринен баслап, ең алдыңғы келгенлери менен жуўмақла», — депти.

⁹ Сонда кешки беслер шамасында келгенлер бир динардан алыпты. ¹⁰ Ал ең алды менен келгенлер: «Бизлер көбірек алармыз», – деп ойлапты, бірақ олар да бир динардан алыпты. ¹¹ Ис хақыларын алған олар үй ийесине тоңқылдап: ¹² «Мына ең соңында келгенлер бир саат ғана жұмыс иследи. Ал сиз оларды күни бойы азапланып, ыссыға күйіп жұмыс ислеген бизлер менен тең еттиңиз», – депти. ¹³ Бірақ бағдың ийеси жууап қайтарып, олардың биреуіне: «Хәй, достым, мен саған әдилсизлик етип турған жоқпан. Сен мениң менен бир динарға келискен жоқ па едиң? ¹⁴ Хақынды алып, жөнине кет. Мен мына соңғы адамға да саған бергенимдей бергим келеди. ¹⁵ Мениң өз акшам менен қәлегенимди ислеуіме ерким жоқ па? Мениң сақыйлығыма иши тарлық қылып тұрсаң ба?» – депти.

¹⁶ Солай етип, соңғылар бириншилер, бириншилер соңғылар болады.

***Ийсаның Өз өлими хәм қайта тирилиуі
хаққында үшінши рет билдириуі***

¹⁷ Ерусалимге баратырғанда, Ийса жолда он еки шәкиртин аўлақта шақырып алып, оларға:

¹⁸ – Минекей, бизлер енди Ерусалимге қарай көтерілип баратырмыз. Сол жерде Адам Улы бас руўханийлер менен диний муғаллимлердин қолына ушлап бериледи. Олар Оны өлимге хүким етип, ¹⁹ Оны масқаралау, сабау, атанақ ағашқа шегелеп таслау ушын, басқа миллет адамларына ушлап береді. Бірақ Ол үшінши күни қайта тириледі, – деди.

Яқып хәм Юханның анасының өтиниши

²⁰ Сол ўақытта Зебедейдин улларының анасы уллары менен Ийсаның қасына келди. Оның аяғына жығылып, бир нәрсе сорамақшы болды.

²¹ Ийса оннан:

– Тилегиң не? – деп сорады.

Хаял Оған:

– Өз патшалығында усы еки улымның биреуін оң жағыңа, екиншисин сол жағыңа отырғызыўды ўәде ет, – деди.

²² Ал Ийса жууап қайтарып:

– Сизлер не сорап турғаныңызды билмейсизлер. Сизлер Мен ишетуғын азап кесесинен ише аласызлар ма?* – деди.

* ^{20:22} Басқа нускаларда мынадай сөзлер де бар: «Мениң шомылдырылатуғынымдай, шомылдырыла аласызлар ма?»

Олар:

– Аўа, ише аламыз, – деди.

²³ Ийса оларға:

– Мениң кесемнен ишесизлер. Бирақ, Өзимниң оң жағым менен сол жағыма отырғызыў Мениң еркимде емес. Әкем кимлерге арнаған болса, солар отырады, – деди.

²⁴ Буны еситкен он шәкирти ағалы-инили екеўине ашыўланып қалды. ²⁵ Бирақ Ийса оларды қасына шақырып алып, былай деди:

– Басқа миллетлер арасында хұкимдарлары халыққа зулымлық етип, басшылары үстемлик пенен басқаратуғынын сизлер билесизлер. ²⁶ Бирақ, сизлердиң араңызда бундай болмасын. Араңызда ким уллы болғысы келсе, сол сизлерге хызметши болыўы шәрт. ²⁷ Араңызда ким биринши болғысы келсе, сол сизлерге қул болыўы шәрт. ²⁸ Адам Улы Өзине хызмет еттириўге емес, ал Өзи хызмет етиўге хәм көплеген адамлардын қутқарылыўы ушын, Өз жанын қурбан етиўге келди.

Ийсаның еки соқырға шыта бериўи

²⁹ Олар Ерихо қаласынан шыққанда, көп халық Ийсаның изине ерди. ³⁰ Сонда жолдың шетинде отырған еки соқыр адам Ийсаның өтип баратырғанын еситип:

– Ийем, Даўыттың Урпағы! Бизлерге рехим ете гөр! – деп бақырысты.

³¹ Халық үнлерин шығармаўды айтып, оларға кейиди. Бирақ олар оннан да бетер қатты бақырысып:

– Ийем, Даўыттың Урпағы! Бизлерге рехим ете гөр! – дести.

³² Ийса тоқтап, оларды шақырып алды да:

– Мениң сизлер ушын не ислеўимди қәлейсизлер? – деп сорады.

³³ Олар:

– Ийем, көзлеримизди ашыўынды, – деп жуўап берди.

³⁴ Ийса оларға жаны ашып, көзлерине қолын тийгизди.

Сол ўақытта-ақ олардың көзлери ашылып, Оның изине ерди.

Жигирма биринши бап

Ийсаның Ерусалимге салтанатлы түрде кириўи

¹ Олар Ерусалимге жақынлап, Зәйтүн таўының етегиндеги Бетфаге деген аўылға келгенде, Ийса еки шәкиртин жумсап, ² оларға былай деди:

– Қарсы алдыңыздағы аўылға барыңлар. Оған кириўден-ак, байлаўлы турған ешек пенен гүррени табасызлар. Оларды шешип алып, Маған әкелинлер. ³Егер биреў сизлерге бир нәрсе десе, сизлер: «Олар Ийемизге керек», – деп жуўап берсеңдер, ол оларды сол ўақытта-ақ жибереди.

⁴Бул пайғамбар арқалы айтылған мына сөзлердің орынланыўы ушын болды:

⁵ *«Сион қызына* айтыңлар:*

*Мине, сениң Патшаң жас ешекке, яғный гүрреге минип, кишипейиллик пенен саған киятыр!»***

⁶Шәкиртлери барып, Ийсаның буйырғанын иследи. ⁷Олар ешекти гүрреси менен алып келип, шапанларын үстине салғанда, Ийса гүрреге минип алды. ⁸Халықтың көпшилиги өз шапанларын жолға төсеп, басқалары тереклерден шақа кесип алып жолға жайды. ⁹Алдында хәм ізде ерип киятырған халық қуўанысып:

– Даўыттың Урпағына хосанна!***

Ийемиздің атынан Келиўши жарылқанған!

Ең жоқарыда хосанна!**** – деп бақырысты.

¹⁰Ийса Ерусалимге кирип келгенде, пүткил қала жанланып:

– Бул ким? – деп сорады.

¹¹Халық:

– Бул – Ийса, Галиладағы Насырадан шыққан пайғамбар, – дести.

Ийсаның Ибадатханадан сатыўшыларды қуўыўы

¹²Ийса Ибадатханаға кирип, ол жерден сатыўшылар менен алыўшылардың хәммесин қуўып шығарды да, акша алмастырыўшылардың столларын, кептер сатыўшылардың отырғышларын аўдарып таслап,

¹³оларға:

– *«Мениң үйим дуўа ететуғын үй деп аталады»******, – деп Мухаддес Жазыўда айтылған, ал сизлер оны қарақшылардың уясына айландырдыңлар!***** – деди.

* 21:5 *Сион қызы* – Ерусалим.

** 21:5 Зекерия 9:9.

*** 21:9 *Хосанна!* – «Қудай, бизлерди қутқар!» деген мәнисте. Қудайды алғыс-лағанда айтылады.

**** 21:9 Забур 117:25-26.

***** 21:13 Ийшая 56:7.

***** 21:13 Еремия 7:11.

¹⁴ Ибадатханада Ийсаның қасына соқырлар хәм ақсақлар келгенде, Ол оларға шыпа берди. ¹⁵ Бас руўханийлер хәм диний муғаллимлер Ол ислеген кәраматларды хәм Ибадатханада: «Даўыттың Урпағына хосанна!» — деп бақырысқан балаларды көрип, ашыўланып қалды да, ¹⁶ Оған:

— Олардың не деп атырғанын еситип турсаң ба? — деди.

Ийса оларға:

— Аўа! Сизлер: «*Нәрестелер менен емизиўли балалардың аузынан Өзиңе мақтаўлар айтқыздың*»*, — деп Мухаддес Жазыўда айтылғанды хеш оқымағансызлар ма? — деди.

¹⁷ Соннан соң, Ийса оларды қалдырып, қаладан шығып кетти хәм Бетанияға барып, сол жерде түнеди.

Қуўрап қалған әнжир ағашы

¹⁸ Ерте азанда Ийса қалаға қайтып қиятырғанда, аш болды. ¹⁹ Жол бойында бир әнжир ағашын көрип, оның қасына барды. Бирақ онда жапырақларынан басқа хеш нәрсе таппағаннан соң, ағашқа:

— Буннан былай, сенде мәңгиге хеш жемис өспесин, — деди.

Әнжир ағашы сол ўақытта-ақ қуўрап қалды. ²⁰ Шәкиртлери буны көргенде таң қалысып:

— Бул әнжир ағашы қалайынша дәрриў қуўрап қалды? — деп сорады.

²¹ Ийса оларға жуўап берип:

— Сизлерге шынын айтып турман: егер гүмансыз исенсендер, тек әнжир ағашына ислегенимдей ғана емес, ал мына таўға: «Орныннан көтерилип, тенізге қула!» — десендер, сондай болады. ²² Егер исеним менен дуўа етсендер, не сорасаңлар да, хәммесин аласызлар, — деди.

Ийсаның бийлиги

²³ Ийса Ибадатханаға кирип, тәлим берип отырғанда, Оған бас руўханийлер менен халық ақсақаллары келип:

— Бул ислерди қандай бийлик пенен ислеп жүрсең хәм бундай бийликти Саған ким берди? — деп сорады.

²⁴ Ийса жуўап қайтарып:

— Мен де сизлерге бир сораў берейин. Егер оның жуўабын берсеңдер, Мен де сизлерге бул ислерди қандай бийлик пенен ислейтуғынымды айтаман. ²⁵ Яқыя адамларды шомылдырыў ушын қаяқтан бийлик алды? Аспаннан ба ямаса адамлардан ба? — деди.

Олар өз ара ойласып: «Егер „аспаннан“ десек, Ол бизлерге: „Сонда неге сизлер оған исенбединдер“, — дейди. ²⁶ Ал егер „Адамлардан“

* 21:16 Забур 8:3.

деўге халықтан қорқамыз: хәммеси де Яқияны пайғамбар деп есаплайды-ғо!» — дести.

²⁷ Сонлықтан олар Ийсаға:

— Билмеймиз, — деп жуўап берди.

Ол:

— Мен де сизлерге бул ислерди қандай бийлик пенен ислейтуғынымды айтпайман, — деди.

Еки ул туўралы тымсал

²⁸ — Сизлер қалай ойлайсызлар: бир адамның еки улы болыпты. Ол бириншисине барып: «Балам, сен бүгин барып, жүзим бағында исле», — депти. ²⁹ Ол: «Бармайман», — деп жуўап берипти. Бирақ соңынан өкинип, барыпты. ³⁰ Соң әкеси екінши улына барып, оған да солай депти. Ол: «Яқшы, таксыр, бараман», — деп жуўап берипти, бирақ бармапты.

³¹ Усы екеўиниң қайсысы әкесиниң тилегин орынлаған болады? — деп сорады Ийса.

— Бириншиси, — деп жуўап қайтарды олар.

Ийса оларға былай деди:

— Сизлерге шынын айтып турман: салықшылар хәм бузық хаяллар Қудайдың Патшалығына сизлерден бурын киреди. ³² Өйткени Яқия сизлерге хақ жолды көрсетиў ушын келген еди, бирақ сизлер оған исенбедінлер. Ал салықшылар менен бузық хаяллар оған исенди, бирақ сизлер буны көргеннен кейин де тәўбе етпедінлер хәм исенбедінлер.

Жаўыз дийханлар хаққында тымсал

³³ — Енди басқа бир тымсалды тыңлаңлар: бир үй ийеси болыпты. Ол жүзим бағын отырғызып, оны дийўал менен қоршапты, жүзимниң суўын сығыўға арналған шуқыр қазып, гүзет минарасын орнатыпты. Соңынан бағын дийханларға ижараға берип, өзи узақ жерге кетип қалыпты. ³⁴ Зүрәәт жыйнайтуғын мәўсим жақынлағанда, ол өзине тийисли үлесин алыў ушын, дийханларға хызметшилерин жиберипти. ³⁵ Дийханлар оның хызметшилерин услап алып, олардың биреўин сабап, екіншисин өлтирип, ал және биреўин тас пенен урыпты. ³⁶ Соңынан бағдың ийеси бурынғыдан да көп басқа хызметшилерин жибергенде, оларға да солай ислепти. ³⁷ Ең ақырында ол: «Улымды хұрмет егер» деп, оларға өз улын жиберипти. ³⁸ Бирақ дийханлар оның улын көрип, бир-бирине: «Бул — мийрасхор-ғо. Жүриңлер, оны өлтирип, мийрас мүлкине ийе болайық», — десипти. ³⁹ Олар оны услап алып, жүзим бағынан сыртқа шығарып өлтирипти.

⁴⁰ Енди жүзим бағының ийеси келгенде, сол дийханларға не қылады?

⁴¹ Олар Ийсаға:

— Ол бул жаўызларды рехимсиз өлим менен өлтиреді де, жүзим бағын ўақтында жемисин берип туратуғын басқа дийханларға ижараға береді, — деди.

⁴² Ийса оларға былай деди:

— Сизлер Мухаддес Жазыўларда мына сөзлерди оқымағансызлар ма?

«Қурылысшылардың керексиз деп таслаған тасы,

Үйдің мүйешиниң тийкарғы тасы болды.

Ийемиз қылған бул ис,

*Көзимизге әжайып көрінди!»**

⁴³ Сонлықтан Мениң сизлерге айтатуғыным: Қудай Өз Патшалығын сизлерден тартып алады да, оны жемисин берип туратуғын халыққа береді. ⁴⁴ Сол тасқа түскен адамның шыл-пәршеси шығады. Тас кимнің үстине түссе, соны женип таслайды.

⁴⁵ Бас руўханийлер менен парисейлер Ийсаның айтқан тымсалларын еситкеннен соң, Оның өзлери хаққында айтқанын түсинип, ⁴⁶ Оны қолға алыўға тырысты. Бирақ халықтан қорқты, себеби халық Оны пайғамбар деп санайтуғын еді.

Жигирма екінши бап

Үйлениў тойы туўралы тымсал

¹ Ийса оларға тымсаллар менен сөзин даўам еттирип, былай деди:

² — Аспан Патшалығы бир патшаның өз баласына үйлениў тойын бериўине уқсайды. ³ Тойға мирәт етилгенлерди шақырып келиў ушын, патша хызметшилерин жиберипти. Бирақ олардың келгиси келмепти. ⁴ Сонда ол және басқа хызметшилерин жиберип: «Мирәт етилгенлерге айтыңлар: мине, мен зыяпатымды таярлап қойдым, өгизлерім де, семиртилген малларым да сойылды, хәммеси де тайын. Тойға келсин!» — деп айтып қалыпты. ⁵ Бирақ, мирәт етилгенлер оның сөзине кеўил аўдармапты: кимиси егислик жерине, кимиси саўда-сатығына кетипти. ⁶ Ал гейбиреўлери патшаның хызметшилерин услап алып, хорлап өлтирипти. ⁷ Буны еситкен патша қәхәрленип, өзиниң әскерлерин жиберипти. Сол жынаятшыларды өлтиртип, олардың қалаларын өртетип жиберипти. ⁸ Сонда ол өзиниң хызметшилерине: «Тойдың асы таяр, бирақ мирәт етилгенлер

* 21:42 Забур 117:22-23.

ылайықсыз болды. ⁹ Сонлықтан енди сизлер жол дәрбентлерине барып, ушыратқанларыңыздың бәрін тойға шақырып келиндер», – депти. ¹⁰ Сонда хызметшилери жолларға шығып, ушыратқанларының бәрін де: жақсысы болсын, жаманы болсын, шақырып жыйнап келипти. Тойхана қонақларға толы болыпты. ¹¹ Патша қонақларды көриўге киргенде, той кийимин киймеген биреўге көзи түсип, ¹² оған: «Хәй, достым, сен бул жерге той кийимисиз қалай киргенсең?» – депти. Бирақ ол үндемепти. ¹³ Сонда патша хызметшилерине буйырып, былай депти: «Мынаның аяқ-қолын байлап, сыртқы қараңғылыққа таслаңлар! Ол сол жерде жылап, пушайман жейди».

¹⁴ Өйткени мирәт етилгенлер көп, ал таңлап алынғанлар аз.

Салық төлеу тууралы

¹⁵ Сонда парисейлер сыртқа шығып кетип, Ийсаны қалай сөзнен тутыу тууралы ойласа баслады. ¹⁶ Оған Хиродтың адамлары менен бирге өзлериниң шәкиртлерин жиберип, былай деп айтқызды:

– Устаз! Бизлер Сениң дурыс адам екенинди хәм жағымпазлық етпейтуғынынды билемиз. Себеби Сен адамлардың бет-жүзине қарамайсаң. ¹⁷ Солай етип, бизлерге айтшы, Сен мынаған қалай қарайсаң: Рим патшасы-Қайсарға салық төлеу дурыс па ямаса надурыс па?

¹⁸ Бирақ Ийса олардың харам нийетин билип, оларға:

– Хәй, еки жүзликер! Сизлер Мени неге сынап атырсызлар?

¹⁹ Маған салық тенгесин көрсетиндер, – деди.

Олар Оған бир динар әкелип берди. ²⁰ Ол:

– Бунда кимниң сүүрети бар хәм кимниң аты жазылған? – деп сорады.

²¹ Олар:

– Рим патшасы-Қайсардың, – деп жууап берди.

Сонда Ийса:

– Олай болса, Қайсардың хақын Қайсарға, Қудайдың хақын Қудайға бериндер, – деди.

²² Олар буны еситип, таң қалысты хәм Оның жанынан кетип қалды.

Қайта тирилиу тууралы сорау

²³ Қайта тирилиу жоқ, деуши саддукейлер сол күни Ийсаға келип, былай деп сорау койды:

²⁴ – Устаз! Муўса: «Биреу баласы болмай өлсе, изинде қалған жесирине иниси үйленип, ағасының урпағын дауам етгирсин», – деген-ғо. ²⁵ Бизде жети ағайинли жигит бар еди. Солардың бириншиси үйленип, қайтыс болды, баласы болмағанлықтан, хаялы инисине қалды. ²⁶ Екиншисине де, үшіншисине де, хәтте, жетиншисине де

солай болды. ²⁷ Бәрінен кейін хаялдың өзи де қайтыс болды. ²⁸ Ал енді қайта тирилиўде ол жетейінің ишинде қайсысының хаялы болады? Ол олардың хәммесине де хаял болған еди-ғо.

²⁹ Ийса оларға жууап қайтарып былай деди:

— Сизлер Мухаддес Жазыўларды да, Қудайдың құдиретин де билегенликтен алжасып турсызлар. ³⁰ Өйткени адамлар қайта тирилиўде үйленбейди де, турмысқа да шықпайды, ал аспандағы периштелер сыяқлы болады. ³¹ Өлгенлердің қайта тирилиўи туўралы Қудайдың сизлерге айтқанларын оқымағансызлар ма? ³² Қудай: «*Мен Ибрайымның Қудайыман, Ысақтың Қудайыман, Яқыптың Қудайыман*»*, — деген-ғо. Қудай өлилердің емес, ал тирилердің Қудайы.

³³ Буны еситкен халық Оның тәлийматына таң қалды.

Ең баслы буйрық

³⁴ Ийсаның саддукейлерди сөйлетпей таслағанын еситкен парисейлер бир жерге жыйналысты. ³⁵ Олардың арасынан бир диний муғаллим Ийсаны сынамақшы болып, ³⁶ Оннан:

— Устаз! Мухаддес Нызамдағы ең баслы буйрық қайсы? — деп сорады.

³⁷ Ийса оған:

— «*Ийең болған Қудайыңды пүткіл жүрегің, пүткіл жаның, пүткіл ақыл-ойың менен сүй*»**. ³⁸ Бул — биринши хәм ең баслы буйрық. ³⁹ Екиншиси де сол сыяқлы: «*Өзиңди сүйгениң сыяқлы, жаныңдағы адамды да сүй*»***. ⁴⁰ Пүткіл Мухаддес Нызам да, пайғамбарлардың Жазыўлары да усы еки буйрыққа тийкарланған, — деди.

Масих — кимнің Урпағы?

⁴¹ Парисейлер жыйналып болғаннан соң, Ийса олардан:

⁴² — Масих хаққында не ойлайсызлар? Ол — кимнің урпағы? — деп сорады.

— Ол — Даўыттың Урпағы, — деди олар.

⁴³ Ийса олардан:

— Олай болса, Даўыт Мухаддес Руўхтан илхамланып, Масихты қалайынша «Ийем» деп атаған? Ол былай деген-ғо:

⁴⁴ «*Ийем мениң Ийеме айтты:*

*„Душпанларыңды аяғыңның астына бастырмағанымша,
Мениң оң жағымда отыр!“*»****

* 22:32 Шығыў 3:6.

** 22:37 Мухаддес Нызамды қайталаў 6:5.

*** 22:39 Лебий 19:18.

**** 22:44 Забур 109:1.

⁴⁵ Солай етип, Даўыт Оны «Ийем» деп атаған болса, Ол қалайынша оның урпағы болады? – деп сорады.

⁴⁶ Оған хеш ким де жуўап бере алмады хәм сол күннен баслап, Оған сораў бериўге хеш кимнің батылы бармады.

Жигирма үшінши бап

Ийсаның диний муғаллимлер менен парисейлерди айыплауы

¹ Сонда Ийса халыққа хәм Өзиниң шәкиртлерине былай деди:

² – Муўсаның орынлығына диний муғаллимлер менен парисейлер отырды. ³ Сонлықтан олардың сизлерге айтқанларының хәммесин де орынландар. Бирак, олардың ислегенин ислеменлер. Себеби олар айтады, бирак айтқанларын өзлери ислемейди. ⁴ Олар көтере алмайтуғын аўыр жүклерди байлап, адамлардың ийинлерине жүклейди. Ал өзлери оларды бармағы менен де қозғағысы келмейди. ⁵ Олар барлық ислерин адамлардың көзине түсиў ушын ғана ислейди. Манлайларына ишлеринде Мухаддес Нызам аятлары жазылған қутыларын үлкен етип байлап, кийимлериниң шашақларын узын етип қояды. ⁶ Олар тойларда төрде, мәжилисханаларда сыйлы орында отырыўды жақсы көреді. ⁷ Базарда адамлардың өзлерине сыйлап сәлем бериўин хәм өзлерин «устаз» деп атаўын унатады. ⁸ Ал сизлер өзлериңизди «устаз» деп ататпаңдар, өйткени сизлердиң жалғыз-ақ Устазыңыз бар. Сизлердиң бәриниз бир-бириңизге туўыскансыз. ⁹ Жер жүзинде хеш кимди де «әке» деп атамаңдар*, өйткени сизлердиң жалғыз-ақ Әкеңиз бар, Ол аспанда. ¹⁰ Өзлериңизди «жолбасшы» деп те ататпаңдар, себеби сизлердиң жалғыз-ақ жолбасшыңыз бар, Ол – Масих. ¹¹ Араңыздағы ең улыңыз сизлердиң хызметшиңиз болсын. ¹² Өйткени ким де ким өзін жоқары тутса, ол пәслетиледи, ким де ким өзін пәс тутса, ол жоқары болады.

¹³ Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзликер! Себеби сизлер адамларға Аспан Патшалығының есигин жабасызлар. Өзлериңиз де кирмейсизлер, киргиси келгенлерди де киргизбейсизлер. [14]**

¹⁵ Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзликер! Сизлер өз диниңизге бир адамды болса да енгизиў ушын

* 23:9 Сөзбе-сөз: өз әкеңнен басқа адамды «әке» деп атама.

** 23:14 Басқа нұсқада мына аят бар: «Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзликер! Себеби жесирлердиң үйлерин жалмап жутып, көзге көриниў ушын узын дуға етиўши сизлер бул ушын аўыр жаза аласызлар».

теңизди де, курғақлықты да айланып шығасызлар. Егер биреу енген болса, оны өзлериңизден де еки есе жаман дозақы қыласызлар.

¹⁶Хәсирет шегесизлер, соқыр жетелеушілер! Сизлер былай дейсизлер-ғо: «Ким де ким Ибадатхана менен ант етсе, ол антын орынлауға миннетли емес, ал ким де ким Ибадатханадағы алтын менен ант етсе, ол антын орынлауға миннетли». ¹⁷Хәй, ақылсыз соқырлар! Қайсысы уллырак: алтын ба ямаса алтынды мухаддес қылатуғын Ибадатхана ма? ¹⁸Және де: «Ким де ким курбанлық шалынатуғын орын менен ант етсе, ол антын орынлауға миннетли емес, ал ким де ким оның үстиндеги курбанлық пенен ант етсе, ол антын орынлауға миннетли», – дейсизлер. ¹⁹Хәй, соқырлар! Қайсысы уллырак: курбанлық па ямаса курбанлықты мухаддес қылатуғын курбанлық шалынатуғын орын ба? ²⁰Солай етип, курбанлық шалынатуғын орын менен ант етиуші адам орын менен де, орынның үстиндегилердің хәммеси менен де ант еткен болады. ²¹Ибадатхана менен ант етиуші адам Ибадатхана менен де, онда жасайтуғын Қудай менен де ант еткен болады. ²²Аспан менен ант етиуші адам Қудайдың тахты менен де, оның үстинде отырған Қудай менен де ант еткен болады.

²³Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзликер! Сизлер жалбыз, анис, зийре сыяқлы өсимликлердің оннан бирин Қудайға бересизлер, бирақ Мухаддес Нызамдағы ең баслыларына: әдилликке, мийрим-шәпәәтке хәм садықлыққа кеуил бөлмейсизлер. Буны да ислеп, оны да қалдырмауыңыз керек еди-ғо. ²⁴Хәй, ширкейди сүзип таслап, түйени жутатуғын соқыр жетелеушілер!

²⁵Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзликер! Сизлер табақ-кеселердің сыртын тазалайсызлар, бирақ олардың иши нәпсиқаулық хәм жүенсизликке толған-ғо. ²⁶Хәй, соқыр парисей! Сен дәслеп табақ-кесениң ишин тазала, сонда олардың сырты да таза болады.

²⁷Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзликер! Сизлер хәкленген қәбирлерге уқсайсызлар: олар сыртынан сулыу болып көринсе де, иши өликлердің сүйеклери менен патаслыққа толған-ғо. ²⁸Сол сыяқлы сизлер де сыртыңыздан адамларға өзлериңизди хәк адам етип көрсетесизлер, бирақ ишлериңиз еки жүзлик пенен жауызлыққа* толы.

Жазаларыңызды тартасызлар!

²⁹ – Хәсирет шегесизлер, диний муғаллимлер хәм парисейлер, еки жүзликер! Сизлер пайғамбарларға мазарлар орнатасызлар. Хәк

* 23:28 Сөзбе-сөз: нызамсызлыққа.

адамлардың естеликлерин безеп: ³⁰ «Егер де ата-бабаларымыздың заманында өмир сүргенимізде, пайғамбарлардың қанын төгіулеріне оларға шериклес болмас едик», – дейсизлер. ³¹ Солай етип, өзле-риниздің пайғамбарларды өлтиргенлердің урпағы екенлигинизди дәлиллейсизлер. ³² Ата-бабаларыңыздың ислеген гүналарының мөлшерин толықтыра беріңдер! ³³ Жыланлар, уулы жыланлардың туқымлары! Сизлер қалай етип дозақ жазасынан қашып қутылмақшысызлар? ³⁴ Сол себепли Мен сизлерге пайғамбарларды, даналарды, диний муғаллимлерди жиберемен. Сизлер олардың гейбиреулерин өлтiresизлер, гейбиреулерин атанақ ағашқа шегелейсизлер, басқаларын мәжилисханаларыңызда камшылап, қаладан-қалаға куудалайсызлар. ³⁵ Солай етип, хақ Абылдың қанынан баслап, Ибадатханадағы Мухаддесхана менен курбанлық шалынатуғын орынның арасында сизлер өлтирген Барақияның улы Зекерияның қанына дейин, жер бетинде төгилген хақ адамлардың қанларының бәри де сизлердің мойынларыңызға жүкленеди. ³⁶ Сизлерге шынын айтып турман: булардың хәммеси ушын усы әулад жазаға тартылады.

Ийсаның Ерусалим тууралы қайғырыуы

³⁷ – Ох, Ерусалим, Ерусалим! Пайғамбарларды өлтириуши, Қудайдың саған жибергенлерин тас пенен урыушы қала! Өз шөжелерин қанатының астына алған мәкийен сыяқлы, Мен де сениң балаларыңды неше рет жыйнамақшы болдым, бирақ сизлер қәлемединдер. ³⁸ Мине, үйинизди Қудай таслап кетип, ол қаңырап қалады. ³⁹ Сизлерге айтатуғыным: «Қудайдың атынан Келиуши жарылқанған!»* – деп айтқанларыңызға дейин Мени қайтып көрмейсизлер.

Жигирма төртинши бап

Ийсаның Ибадатхананың қыйралыуын болжауы

¹ Ийса Ибадатханадан шығып баратырғанда, шәкиртлери Оған Ибадатхананың имаратларын нускап көрсетиу ушын қасына келди.

² Сонда Ийса оларға:

– Мыналардың бәрин көрип тұрсызлар ма? Сизлерге шынын айтып турман: бул жерде тас үстинде тас қалмайды, хәммеси қыйратылады, – деди.

³ Соннан соң, Ол Зәйтүн тауында отырғанда шәкиртлери аўлақта Оның қасына келип:

* 23:39 Забур 117:26.

– Устаз, буның кашан болатуғынын бизлерге айтып бер. Сениң келиўинди хәм усы заманның ақырын қандай белги билдиреди? – деп сораў қойды.

⁴Ийса оларға былай деп жуўап берди:

– Биреўлердин сизлерди алдаўынан сақ болыңлар! ⁵Себеби көп-лер Мениң атым менен келип: «Мен – Масихпан» деп, көп адам-ларды алдайды. ⁶Сизлер урыслардың шаўқымын хәм урыслар хақ-қында мыш-мышларды еситкенде қәўетерленбеңлер. Булардың бо-лыўы шәрт, бирақ бул еле ақыры емес. ⁷Өйткени миллет миллетке қарсы, патшалық патшалыққа қарсы көтериледи, көп жерлерде ашаршылықлар хәм жер силкиниўлер болады. ⁸Ал булардың хәмме-си толғақ азабының басланыўындай болады.

⁹Сонда сизлерди кыйнаўға услап береді хәм өлтиреді. Мениң атым ушын барлық халықлар сизлерди жек көреді. ¹⁰Сонда көп адамлар исенимнен қайтады, бир-бирине сатқынлық ислеп, бир-би-рин жек көреді. ¹¹Көплеген жалған пайғамбарлар пайда болып, көп адамларды алдайды. ¹²Жаўызлық* көбейгенликтен, көп адамлардың сүйиспеншилиги суўыйды. ¹³Бирақ, ақырына дейин шыдаған қутқа-рылады. ¹⁴Аспан Патшалығы туўралы Хош Хабар пүткил жер жүзи-не жөрияланып, барлық халықларға гүўалық болады. Соннан кейин, усы заманның ақыры келеді.

Ең уллы апат

¹⁵– Ал Даниел пайғамбар алдын ала айтқан ўайран етиўши жерке-нишлиниң мухаддес орында тұрғанын көргениңизде** (оқыған адам мәнисин түсинсин!), ¹⁶Яхудиядағылар таўларға қашсын. ¹⁷Ким де ким ўйиниң төбесинде болса, ўйинен бир нәрсе алайын деп төменге түспесин. ¹⁸Ким де ким атызда болса, шапанын алайын деп изине қайтпасын. ¹⁹Сол күнлери жүкли хәм емизиўли хаялларға қандай қыйын болады! ²⁰Қашатуғын ўақытларыңыз қыс мәўсимине ямаса дем алыс күнине*** туўра келмесин деп, Қудайға дуўа етинлер. ²¹Себеби сонда дүнья жаратылғаннан бери усы күнге дейин болма-ған хәм қайтып болмайтуғын уллы апат болады. ²²Егер сол күнлер-диң саны қысқартылмағанда, хеш ким де қутқарылмаған болар еди, бирақ Қудай Өзиниң таңлап алған адамлары ушын, сол күнлердин санын қысқартады.

* 24:12 Сөзбе-сөз: нызамсызлық.

** 24:15 Даниел 9:27; 11:31; 12:11.

*** 24:20 Сөзбе-сөз: шемби күнине. Яхудийлердин нызамы бойынша, бул кү-ни жумыс ислеў хәм узақ жолға шығыў қадаған етилген еди.

²³ Сонда егер сизлерге бирей: «Қараңдар, Масих бул жерде!» ямаса: «Ол ана жерде» десе исенбеңдер. ²⁴ Өйткени жалған масихлар хәм жалған пайғамбарлар пайда болып, егер мүмкин болса, Қудайдың таңлап алғанларын да алдау үшін, уллы кәраматлы белгилер хәм таң қаларлық ислерди көрсетеди. ²⁵ Дыққат етиндер! Мен сизлерге алдын ала айтып атырман.

²⁶ Солай етип, егер сизлерге: «Мине, Ол шөлистанда!» десе, шықпаңдар ямаса: «Ол жасырын бөлмелерде» десе, исенбеңдер. ²⁷ Себеби Адам Улының келиуі шығыста пайда болып, аспан бойлап бағысқа зуулап өткен жылдырымдай болады.

²⁸ Өлик қай жерде болса, қузғынлар сол жерге жыйналады.

Адам Улының қайта келиуі

²⁹ — Сол күнлердин апатынан соң,
*«бирден күн қараңғыланады,
 ай өз жақтысын түсирмейди,
 жұлдызлар аспаннан түсип,
 аспан күшлери силкинеди»*.*

³⁰ Сонда аспанда Адам Улының кәраматлы белгиси көрингенде, жер жүзиндеги барлық халықлар жылай баслайды. Олар Адам Улының уллы құдирет хәм салтанат пенен аспандағы бултарда қиятырғанын көреді. ³¹ Кәрнайдың күшли дауысы менен Ол Өзиниң периштелерин жибереди хәм олар дүньяның төрт тәрәпинен, аспанның бир шетинен баслап екінши шетине дейин, Оның таңлап алғанларын жыйнап келеді.

Әнжир ағашын мысалға алыңдар!

³² — Әнжир ағашын мысалға алыңдар: оның шақалары жумсарып, жапырақ шығара баслағанда, жаздың жақын екенін билесіздер. ³³ Сол сыяқлы, сизлер усылардың хәммесін көргениңизде Адам Улының жақынлап, есик алдында турғанын билиңдер! ³⁴ Сизлерге шынын айтып турман: бул әулад жойылып кетпесинен бурын усылардың хәммеси болады. ³⁵ Аспан менен жер жойылады, бирақ Мениң сөзлерим хеш қашан жойылмайды.

Сол күнди ямаса саатты хеш ким де билмейди

³⁶ — Бирақ, сол күнди хәм сол саатты хеш ким де билмейди: аспандағы периштелер де, Улдың Өзи де, тек ғана Әкем биледи.

* 24:29 Ийшая 13:10; 34:4.

³⁷ Нухтың заманында қалай болған болса, Адам Улы келгенде де солай болады. ³⁸ Өйткени суў тасқынынан бұрын, Нух кемеге* минген күнге дейін, адамлар ишип жеди, үйленди, турмысқа шықты. ³⁹ Суў тасқыны басып, бәрін қырып жойғанға дейін, олар аңғармады. Адам Улы келгенде де солай болады. ⁴⁰ Сол ўақытта еки адам атызда болса, биреуі алынып, екіншиси қалдырылады. ⁴¹ Еки хаял дигирман тартып отырса, биреуі алынып, екіншиси қалдырылады.

⁴² Солай етип, сергек болыңлар! Себеби Ийензидиң қашан келетуғынын билмейсизлер. ⁴³ Мынаны билип қойыңлар: егер үй ийеси урының түннің қайсы ўақытында келетуғынын билсе уйықламай, үйине урының бузып кириўине мүмкиншилик бермеген болар еди. ⁴⁴ Сонлықтан сизлер де таяр болып турыўыңыз шәрт! Өйткени Адам Улы сизлер ойламағанда келеди.

⁴⁵ Ийеси үй-ишимдегилерди басқарсын хәм оларға ўақытында аўқатын берсин деп тайынлаған исенимли хәм ақыллы хызметши ким? ⁴⁶ Ийеси келгенде оның солай ислеп атырғанын көрсе, сол хызметши бахытлы! ⁴⁷ Сизлерге шынын айтып турман: ийеси оны өзиниң пүткил мал-мүлкин басқарыўшы етип тайынлайды. ⁴⁸ Ал егер сол хызметши жаман болып, ишинен: «Ийем тез келе қоймас», — деп ойлап, ⁴⁹ хызметши жолдасларын сабап, мәскүнемлер менен бирге ишип-жесе, ⁵⁰ сонда сол хызметшиниң ийеси күтпеген күни хәм ойламаған ўақытта келип, ⁵¹ оны қатты жазалап, еки жүзликердиң аўхалына салады. Сол жерде ол жылап, пушайман жейди.

Жигирма бесинши бап

Он қыз туўралы тымсал

¹ — Сол күни Аспан Патшалығы шыраларын алып, күйеўди қарсы алыўға шыққан он қызға уқсайды. ² Олардың бесеуі ақылсыз, ал бесеуі ақыллы болыпты. ³ Ақылсыз қызлар шыраларын алыпты да, бирақ аўысық май алмай шығыпты. ⁴ Ал ақыллы қызлар шыралары менен қоса май қуйылған ыдысларын да алып шығыпты. ⁵ Күйеў кешиккеннен соң олардың хәммеси қалғып, уйықлап қалыпты. ⁶ Бирақ түн ортасы болғанда: «Күйеў киятыр, оны қарсы алыўға шығыңлар», — деп бақырған даўыс еситилипти. ⁷ Сонда қызлардың хәммеси турып, өзлериниң шыраларын таярлапты. ⁸ Ақылсыз қызлар ақыллыларға: «Бизлерге майларыңыздан аз-маз бериндер, шыраларымыз

* 24:38 *Нухтың кемеси* — Жаратылыс 6:14-16 ға қараң.

сөнип атыр», – депти. ⁹ Ал ақыллы кызлар: «Бизлерге де, сизлерге де жетпей қалыуы мүмкін, жақсысы, сатыушыларға барып сатып алыңлар», – деп жууап берипти. ¹⁰ Олар май сатып алыуға кеткен уақытта күйеу келип, таяр турған кызлар оның менен бирге тойханаға киргеннен соң, қапы бекитилипти. ¹¹ Соңынан қалған кызлар да келип: «Ийем! Ийем! Бизлерге қапыны аш!» – деп жалыныпты. ¹² Бірақ ол: «Сизлерге шынын айтып турман: мен сизлерди танымайман!» – деп жууап қайтарыпты.

¹³ Солай етип, сергек болыңлар, себеби Адам Улының келетуғын күнин хәм уақтың билмейсизлер-ғо.

Аманат етилген талант туўралы тымсал

¹⁴ – Аспан Патшалығы бир адамның узақ жолға кетпесинен бурын хызметшилерин шақырып алып, оларға өзиниң мал-мүлкин аманат еткенине уқсайды. ¹⁵ Олардың уқыбына қарай, биреўине бес, екіншисине еки, үшіншисине бир талант берип, жолға атланыпты. ¹⁶ Бес талант алғаны дәрриу барып, ақшаны саудаға айландырып, және бесеўин арттырыпты. ¹⁷ Еки талант алғаны да солай ислеп, және екеўин арттырыпты. ¹⁸ Бир талант алғаны барып, ийесиниң ақшасын жерге көмип жасырыпты.

¹⁹ Арадан көп уақыт өткеннен соң хызметшилердиң ийеси қайтып келип, олардан есап талап етипти. ²⁰ Сонда бес талант алғаны және бесеўин әкелип: «Ийем, маған бес талант берген едиңиз, минекей, мен және бесеўин арттырдым», – депти. ²¹ Ийеси оған: «Бәрекелла, жақсы хәм исенимли хызметшим! Кишкене исте исенимли болдың, мен саған үлкен ис тапсырмақшыман. Жүр, мениң кууанышыма ортақ бол!» – депти. ²² Еки талант алғаны да келип: «Ийем, сиз маған еки талант берген едиңиз, минекей, мен және екеўин арттырдым», – депти. ²³ Ийеси оған: «Бәрекелла, жақсы хәм исенимли хызметшим! Кишкене исте исенимли болдың, мен саған үлкен ис тапсырмақшыман. Жүр, мениң кууанышыма ортақ бол!» – депти.

²⁴ Соңынан бир талант алғаны да келип: «Ийем, сизиң қатал адам екениңизди билемен. Сиз өзиңиз екпеген жериңизден орып, шашпаған жериңизден жыйнайсыз. ²⁵ Сонлықтан мен сизден қорқып, талантыңызды жерге көмип жасырған едим. Минекей, ақшаңыз, алың», – депти. ²⁶ Ал ийеси оған жууап қайтарып былай депти: «Хәй, жаман хәм жалқау хызметшим! Мениң өзим екпеген жерден орып, шашпаған жерден жыйнайтуғынымды сен биліпсең. ²⁷ Сонлықтан да, мениң ақшамды айланысқа жиберетуғын адамға бериўин

тийис еди, қайтып келгенимде өзимдикин пайдасы менен алар едим-ғо. ²⁸ Енди оннан талантты алыңдар да, оны он талантты барға бериңдер! ²⁹ Өйткени кимде бар болса, оған және де мол етип бериледи, ал кимде жоқ болса, оның бары да тартып алынады. ³⁰ Ал мына жарамсыз хызметшини сыртқы қараңғылыққа шығарып таслаңдар. Сол жерде ол жылап, пушайман жейди».

Ақырзамандағы хуким

³¹ – Адам Улы Өз салтанатында хәм барлық периштелери менен бирге келгенде, Өзиниң салтанатлы тахтына отырады. ³² Сонда барлық халықлар Оның алдына жыйналады хәм Ол шопанның қойларды ешкілерден айырғаны сыяқлы, оларды айырып бөледі. ³³ Қойларды оң жағына, ешкілерди сол жағына қояды. ³⁴ Сонда патша оң жағындағыларға: «Келиңдер, Әкемнен жарылқанғанлар, дүнья жаратылғаннан бери сизлер ушын таярлап қойылған Патшалықты мийрас етип алыңдар. ³⁵ Себеби Мен аш болғанымда, сизлер Маған аўқат бердинлер, шөллегенимде, суў бердинлер, жат жерде жүргенимде, Мени қабыл алдыңдар. ³⁶ Жалаңаш болғанымда, Маған кийим бердинлер, наўқас болғанымда, Мени күттинлер, камақта болғанымда, Маған келдинлер», – дейди. ³⁷ Сонда хақ адамлар Оған: «Ийем! Бизлер қашан аш болғаныңды көрип, Саған аўқат бердик, қашан шөллегениңди көрип, суў бердик? ³⁸ Қашан жат жерде жүргениңди көрип, Сени қабыл еттик, қашан жалаңаш болғаныңда, Саған кийим бердик? ³⁹ Қашан наўқас ямаса камақта болғаныңды көрип, Саған бардык?» – дейди. ⁴⁰ Патша оларға жуўап берип: «Сизлерге шынын айтып турман: сизлердиң усы ислерди Мениң мына ең қарапайым туўысқанларымның биреўине ислегениңиз – Маған ислегениңиз болады», – дейди. ⁴¹ Соннан кейин, Ол сол жағындағыларға: «Хәй, ғарғыс алғанлар! Мениң қасымнан арман, шайтан хәм оның хызметшилери* ушын таярланып қойылған мәңгилик отқа кетиндер! ⁴² Өйткени Мен аш болғанымда, сизлер Маған аўқат бермединлер, шөллегенимде, суў бермединлер. ⁴³ Жат жерде жүргенимде, Мени қабыл алмадыңдар, жалаңаш болғанымда, Маған кийим бермединлер, наўқас, камақта болғанымда, Маған келмединдер», – дейди. ⁴⁴ Сонда олар жуўап берип: «Ийем! Бизлер Сениң қашан я аш болғаныңды, я шөллегениңди, я жат жерде жүргениңди, я жалаңаш, я наўқас, я камақта болғаныңды көрип, Саған хызмет етпедик?» – дейди. ⁴⁵ Сонда патша жуўап қайтарып: «Сизлерге шынын айтып турман: сизлер усы ислерди мына ең

* 25:41 Сөзбе-сөз: периштелери.

карапайым биреўине ислеменениңиз – Маған ислеменениңиз болады», – дейди.

⁴⁶ Солай етип, олар мәңгилик азапқа жибериледи, ал хақ адамлар мәңгилик өмирге ериседи.

Жигирма алтыншы бап

Ийсаны өлтириў ушын тил бириктириў

¹ Ийса усы сөзлердин хәммесин айтып болғаннан кейин, Өз шәкиртлерине:

² – Енди еки күннен соң, Қутқарылыў байрамы* болатуғынын билесизлер. Сонда Адам Улы атанақ ағашқа шегелениўге услап бериледи, – деди.

³ Сол ўақытта бас руўханийлер хәм халық ақсақаллары Каяфа деген бас руўханийдин хәўлисине жыйналды. ⁴ Олар Ийсаны хийле менен қолға түсирип алып өлтириў хақында тил бириктирди. ⁵ Бирақ олар: «Халық арасында қозғалан болмаўы ушын, бул исти байрам күнлери ислемайық», – дести.

Ийсаның басына әтир май қуйылыўы

⁶ Ийса Бетанияда, бурын мақаў кесел болған Симонның үйинде ⁷ дастурхан басында отырғанда, қолында қымбатлы әтир майға толған мәрмер ыдысы бар бир хаял Оның қасына келип, әтир майды Оның басына қуйды. ⁸ Буны көрген шәкиртлери ашыўланып:

– Бундай ысырапкершиликтиң неге кереги бар? ⁹ Бул әтир майды қымбатқа сатып, ақшасын жарлыларға үлестириўге болар еди-ғо, – дести.

¹⁰ Бирақ Ийса буны еситип, оларға:

– Бул хаялды неге уялтып атырсызлар? Ол Маған жақсылық иследи-ғо. ¹¹ Жарлылар сизлер менен бәрқулла бирге, ал Мен сизлер менен бәрқулла бирге болмайман. ¹² Ол бул әтир майды денеме қуйып, Мени жерлеўге таярлады. ¹³ Сизлерге шынын айтып турман: Хош Хабар дүньяның қай жеринде жәрияланса да, бул хаял еске алынып, оның ислеген иси айтылатуғын болады, – деди.

* 26:2 *Қутқарылыў байрамы* – еврей тилинде «Пасха», «өтиў» дегенди билдиреди.

Яхуданың сатқынлығы

¹⁴ Сонынан Ийсаның он еки шәкиртинің бири болған Яхуда Искариот деп аталған адам бас руўханийлерге барып:

¹⁵ – Ийсаны сизлерге услап берсем, маған не бересизлер? – деп сорады.

Олар оған отыз гүмис теңге усынды. ¹⁶ Яхуда да сол ўақыттан бастап Ийсаны услап бериўге қолайлы пайыт изледи.

Ийсаның Өз шәкиртлери менен Қутқарылыў байрамының асын жеўи

¹⁷ Ашытқысыз нан байрамының* биринши күнинде Ийсаның шәкиртлери Оған келип:

– Қутқарылыў байрамының асын жеўиң ушын қай жерде таярлық көриўимизди қәлейсең? – деп сорады.

¹⁸ Ол жуўап берип былай деди:

– Қаладағы пәленше деген адамға барып, оған: «Устазымыз: „Мениң күним жақынлап қалды. Шәкиртлерим менен бирге байрам аўқатын сениң үйинде жеймен“, деди», – деп айтыңлар.

¹⁹ Шәкиртлери Ийсаның тапсырғанын ислеп, байрам аўқатын таярлады.

²⁰ Кеш болғанда, Ийса он еки шәкирти менен бирге дастурхан этирапына отырды. ²¹ Олар аўқатланып отырғанда, Ийса оларға:

– Сизлерге шынын айтып турман: араңыздағы бириңиз Маған сатқынлық истейди, – деди.

²² Сонда олар қатты қапа болып, биринен соң бири Оннан:

– Мен емеспен бе, Ийем? – деп сорай баслады.

²³ Ийса оларға жуўап берип:

– Мениң менен бирге табаққа қолын салғанның өзи Маған сатқынлық истейди. ²⁴ Деген менен, Адам Улы Өзи ҳаққында Мухаддес Жазыўда айтылғандай баратыр, бирақ Адам Улына сатқынлық қылыўшы хәсирет шегеди! Ол адамның бул дүньяға келмегени өзи ушын жақсырақ болар еди, – деди.

²⁵ Сонда Оған сатқынлық қылатуғын Яхуда:

– Мен емеспен бе, Устаз? – деди.

Ийса оған:

– Буны сен өзиң айттың, – деп жуўап берди.

* 26:17 *Ашытқысыз нан байрамы* – Қутқарылыў байрамы.

Ийсаның соңғы кешеси

²⁶ Олар аўқатланып отырғанда Ийса нанды алып, Қудайға шүкирлик етти хәм оны сындырып, шәкиртлерине берди де:

– Алынлар, жеңлер, бул – Мениң денем, – деди.

²⁷ Соңынан Ол кесени қолына алып, Қудайға шүкирлик етти хәм оларға кесени берип былай деди:

– Хәммеңиз буннан ишинлер! ²⁸ Себеби бул – көп адамның гүналарының кеширилиўи ушын төгилетуғын, Жаңа Келисимди бекитетуғын Мениң қаным. ²⁹ Сизлерге айтатуғыным: Әкемнің Патшалығында сизлер менен жаңасын ишетуғын күниме дейин, Мен бундай жүзим ишимлигинен қайтып ишпеймен.

³⁰ Соңынан олар Қудайды жырлайтуғын қосық айтып, Зәйтүн таўына кетти.

Петрдиң Ийсадан таныўы туўралы болжаў

³¹ Сонда Ийса оларға:

– Бул түни хәммеңиз Мени таслап кетесизлер. Өйткени Мухадес Жазыўда былай деп айтылған:

*«Шопанды урғанымда,
Сүриўдеги қойлар тарқап кетеди»*.*

³² Бирақ қайта тирилгенимнен кейин, сизлерден бурын Галилаға бараман, – деди.

³³ Петр Оған жуўап берип:

– Сени хәммеси таслап кетсе де, мен Сени хеш қашан таслап кетпеймен, – деди.

³⁴ Ийса оған:

– Саған шынын айтып турман: бүгин түнде қораз шақыраман дегенше, сен Меннен үш рет танасан, – деди.

³⁵ Петр Оған:

– Маған Сениң менен бирге өлиўге туўра келсе де, мен Сеннен хеш қашан танбайман, – деди.

Басқа шәкиртлериниң хәммеси де солай деди.

Ийсаның Гетсеманиде дуўа етиўи

³⁶ Соңынан Ийса шәкиртлери менен бирге Гетсемани деген жерге келип, оларға:

* 26:31 Зекерия 13:7.

– Мен ана жерге барып дуға етип боламан дегенше, сизлер усы жерде отырыңлар, – деди.

³⁷ Өзи менен бирге Петрди хәм Зебедейдің еки улын алып кетти де, кайғырып қыйнала баслады. ³⁸ Сонда Ийса оларға:

– Жаным өлердей қыйналып тур. Сизлер усы жерде қалып, Мениң менен бирге сергек болып турыңлар, – деди.

³⁹ Соңынан Ол бираз шетирек барды да, бетин жерге басып, былай деп дуға ете баслады:

– Әкем Мениң! Егер де мүмкин болса, бул азап кесеси Меннен өтсин. Бирақ Мениң емес, Сениң кәлеуің болсын!

⁴⁰ Шәкиртлериниң қасына қайтып келип, олардың уйыклап атырғанын көрди де, Петрге:

– Солай етип, сизлер Мениң менен бирге уйыкламай бир саат та отыра алмадыңлар ма? ⁴¹ Азғырылмауыңыз ушын сергек болып, дуға етинлер! Руұх кәлейди, бирақ дене хәлсиз, – деди.

⁴² Ийса екінши рет барып, және былай деп дуға етти:

– Әкежаным! Егер бул азап кесеси Мен ишпей Меннен өте алмаса, онда Сениң еркиң орынлансын.

⁴³ Қайтып келип, олардың және уйыклап атырғанын көрди. Өйткени көзлерин уйқы басқан еди.

⁴⁴ Оларды қалдырып, және барып, үшінши рет те сол сөзлерин қайталап дуға етти. ⁴⁵ Соңынан шәкиртлериниң қасына қайтып келип, оларға:

– Сизлер еле уйыклап, дем алып атырсызлар ма? Мине, ўақыт болды, Адам Улы гүнакарлардың қолына услап бериледи. ⁴⁶ Турыңлар, кеттик. Қаранлар, Маған сатқынлық қылыўшы жақынлады, – деди.

Ийсаның қолға алынуы

⁴⁷ Ийса еле сөйлеп турғанда, он екінин бири Яхуда келди. Онын менен бирге бас руұханийлер хәм халық аксақаллары жиберген жүдө көп адамлар бар еди. Адамлар қолларына қылыш хәм шоқмар услаған еди. ⁴⁸ Ийсаға сатқынлық қылыўшы оларға белги берип: «Мен кимди сүйсем, Ол – Соның Өзи. Оны қолға алыңлар», – деген еди.

⁴⁹ Ол дәрриў Ийсаның қасына барып:

– Ассалаўма әлейкум, Устаз! – деп Оны сўйди.

⁵⁰ Ийса оған:

– Хәй, достым, неге келдің? – деди.

Сонда олар Ийсаға жақынлап келди де, Оған қол салып услап алды. ⁵¹ Сол ўақытта-ақ Ийса менен бирге болғанлардың биреуи қылышын суўырып алып, бас руұханийдің қулының қулағын шаўып таслады. ⁵² Бирақ Ийса оған:

– Қылышыңды қынабына салып қой! Қылыш көтеріушілердин хәммеси де қылыштан қаза табады. ⁵³ Сен егер Мен хәзир Әкемнен сорасам, Ол Маған он еки легионнан* да артық периште жибермей-ди, деп ойлайсаң ба? ⁵⁴ Бірақ егер ондай болса, Мухаддес Жазыулардағы солай болыуы тийис деген сөзлер қалайынша орынланар еди? – деди.

⁵⁵ Сонда Ийса халыққа:

– Мени ушлау үшін, жынаятшыға қарсы шыққандай болып, қылыш хәм шоқмар алып келдиндер ме? Мен хәр күни Ибадатханада отырып тәлим беретуғын едим, бірақ сизлер Мени усламадыңлар. ⁵⁶ Усылардың хәммеси пайғамбарлардың Жазыуларының орынланыуы үшін болды, – деди.

Сонда шәкиртлеринин хәммеси Оны таслап, қашып кетти.

Ийса жоқарғы кеңес алдында

⁵⁷ Ийсаны қолға алғанлар Оны Каяфа деген бас руұханийге апарды. Ол жерге диний муғаллимлер менен ақсақаллар жыйналған еди. ⁵⁸ Петр Ийсаға бас руұханийдин хәўлисине дейин узактан ерип барды хәм сонын көриу үшін ишке кирип, сақшылар менен бирге отырды. ⁵⁹ Бас руұханийлер хәм пүткил жоқарғы кеңес Ийсаны өлим жазасына хүким етиу үшін, Оған қарсы жалған гүўалық изледи. ⁶⁰ Көплеген жалған гүўалар келсе де, таба алмады. Ақырында еки жалған гүўа келип:

⁶¹ – Ол: «Қудайдың Ибадатханасын бузып, Оны үш күннин ишинде қайта тиклей аламан», – деп айтты, – деди.

⁶² Сонда бас руұханий орнынан турып, Ийсадан:

– Олар Саған қарсы гүўалық берип атыр-ғо. Сен неге хеш жууап бермейсең? – деп сорады.

⁶³ Бірақ Ийса үндемеді. Сонда бас руұханий Оған:

– Мен Саған тири Қудайдың аты менен буйыраман. Бизлерге айтшы: Қудайдың Улы, Масих – Сенбисең? – деп сорады.

⁶⁴ Ийса оған:

– Өзиң айттың. Сизлерге айтатуғыным: усы ўақыттан баслап, сизлер Адам Улының Құдиретлинин** оң жағында отырғанын хәм аспандағы бултардың үстинде киятырғанын көресизлер, – деди.

⁶⁵ Сонда бас руұханий өз кийимлерин жыртып:

– Ол Қудайға тил тийгизди-ғо! Енди бизлерге гүўалардың неге кереги бар? Сизлер хәзир Оның Қудайға тил тийгизгенин өзлериңиз

* 26:53 *Бир легион* – Рим армиясында 6000 әскерден ибарат әскерий топар.

** 26:64 *Құдиретлинин* – Қудайдың.

еситтиңиз-җо! ⁶⁶ Сизлердин хукиминиңиз кандай болады? – деп со-
рады.

Олар жууап кайтарып:

– Ол өлим жазасына тартылыуы тийис, – деди.

⁶⁷ Сонда олар Оның бетине түкирип, Оны ура баслады. Биреулер
бетине шапалак пенен урып, ⁶⁸ Оған:

– Хэй, Масих! Бизлерге үәлийлик етип айт: Сени ким урды? – деди.

Петрдиң Ийсадан үш рет таныуы

⁶⁹ Сол уақытта Петр сыртта, хәүлиде отырған еди. Оның қасына
бир шоры қыз келип:

– Сен де галилалы Ийса менен бирге едиң-җо, – деди.

⁷⁰ Бирак ол хәммениң алдында танып:

– Сениң не айтып турғаныңды түсинбеймен, – деди.

⁷¹ Ол дәрүзаға қарай баратырғанда оны баска бир шоры қыз кө-
рип, сол жердегилерге:

– Мына адам Насыралы Ийса менен бирге болған-җо, – деди.

⁷² Ол ант ишип:

– Мен ол Адамды танымайман, – деп және танды.

⁷³ Бираздан кейин, сол жерде турғанлар Петрге жакынлап келип,
оған:

– Шынында да, сен солардың бирисең. Бул сениң сөйлегениң-
нен анық билинип тур-җо, – деди.

⁷⁴ Сонда Петр:

– Шынын айтып турман, мен ол Адамды танымайман, – деп ант
ишип, өзін өзи ғарғай баслады.

Сол уақытта-ақ қораз шақырды. ⁷⁵ Сонда Ийсаның: «Қораз ша-
қыраман дегенше, сен Меннен үш рет танасаң», – деген сөзи Петр-
диң есине түсти. Ол сыртқа шығып кетип, өкирип жылады.

Жигирма жетинши бап

Ийсаның Пилаттың алдына апарылыуы

¹ Таң атқанда, барлық бас рууханийлер менен халық ақсақаллары
Ийсаны өлтириу тууралы кеңести де, ² Оны байлатып, римли хәким
Понтий Пилатқа апарып тапсырды.

Яхуданың өзін өзи өлтириуі

³ Сонда Ийсаға сатқынлық қылған Яхуда Оның жазаға хуким
етилгенин көрип өкинди де, алған отыз гүмис теңгени бас рууха-
нийлер менен халық ақсақалларына қайтарып берип:

4 – Мен сатқынлық қылдым. Айыпсыз қанды төктирип, гүна ис-ледим, – деди.

Олар оған:

– Бизлерге не? Өзин бил, – деди.

5 Сонда Яхуда гүмисти Ибадатхананың ишине ылақтырып тасла-ды да, сыртқа шығып кетип, асылып өлді.

6 Бас руўханийлер гүмисти алып:

– Буны Ибадатхана қазнасына салыўға болмайды, себеби бул қанның қуны-ғо, – деди.

7 Олар өз ара ойласып, сол ақшаға гүлалшының егислик жерин сатып алды да, оны жат жерден келгенлерди жерлеўге арнады.

8 Сонлықтан сол жер усы күнге дейин «Қан жери» деп аталады.

9 Солай етип, Еремия пайғамбардың алдын ала айтқан мына сөз-лери орынланды:

*«Олар отыз гүмис теңгени, яғный Израилдың урпақлары бақалаған
Оның қунын алып,*

10 *Жаратқан Ийемнің маған айтқанындай, гүлалшының егислик
жери ушын берди»*.*

Өлим хәкими

11 Ийса римли хәкимнің алдында турғанда, хәким Оннан:

– Сен Яхудийлердің Патшасымысан? – деп сорады.

Ийса оған:

– Сол екенімди өзін айттың, – деп жуўап берди.

12 Ал бас руўханийлер менен халық ақсақаллары Оны айыплаганда, Ол хеш жуўап бермеді.

13 Сонда Пилат Оған:

– Саған қарсы қаншама гүўалықлар айтып атырғанын еситип турған жоқсаң ба? – деди.

14 Бирақ Ийсаның өзіннің бирде бир сөзине жуўап қайтармағаны-на хәким қатты хайран қалды.

15 Қутқарылыў байрамында халық сораған бир тутқынды босатып бериў – хәкимнің әдети еді. 16 Сол ўақытта қамақта Бараба деген белгили бир жынаятшы бар еді. 17 Халық жыйналып болғанда, Пилат оларға былай деди:

– Сизлер кимди босатып бериўимди қәлейсизлер? Барабаны ма ямаса Масих деп аталатуғын Ийсаны ма?

18 Өйткени ол олардың Ийсаны өзине күншиллик пенен услап бергенин билетуғын еді.

* 27:9-10 Зекерия 11:12-13; Еремия 19:1-13; 32:6-9.

¹⁹ Пилат хуким гүрсисинде отырғанда, хаялы оған мынадай хабар жиберди: «Сол хақ Адамға хеш нәрсе ислеме. Мен бүгин түсимде Ол себепли көп азап шектим».

²⁰ Бас рууханийлер менен халық ақсақаллары халықты үгитлеп:

– Барабаны босатып берип, Ийсаны өлтириүди талап етинлер, – деди.

²¹ Хәким олардан және:

– Сизлерге екеүиниң қайсысын босатып бериүимди қәлейсизлер? – деп сорады.

Олар:

– Барабаны, – деди.

²² Пилат оларға:

– Ал Масих деп аталатуғын Ийсаға не ислейин? – деп сорады.

Олардың хәммеси де:

– Оны атанақ ағашқа шегелетип тасла! – деди.

²³ Ал Пилат олардан:

– Ол қандай жаманлық иследи, ақыры? – деп сорады.

Бирақ олар бурынғысынан бетер:

– Оны атанақ ағашқа шегелетип тасла! – деп бақырысты.

²⁴ Пилат хеш нәрсе ислей алмайтуғынын хәм қозғалаң басланажағын сезип, суў алды да, халықтың көз алдында қолын жуўып:

– Бул Адамның қанының төгилиүине мен айыплы емеспен, сизлер жуўапкерсиз, – деди.

²⁵ Пүткил халық:

– Оның қаны ушын бизлер хәм бизлердиң балаларымыз жуўапкер болғаймыз! – деп жуўап қайтарды.

²⁶ Сонда Пилат оларға Барабаны босатып берди. Ал Ийсаны қамшылатқаннан соң, атанақ ағашқа шегелеүге тапсырды.

Әскерлердиң Ийсаны масқаралаўы

²⁷ Сонда хәкимниң әскерлери Ийсаны хәкимниң хәўлисине алып барып, оның алдына пүткил әскерлерди жыйнады. ²⁸ Оның кийимлерин шешип, үстине шым қызыл шапан кийгизди де, ²⁹ тикенли шыбықлардан таж өрип, Оның басына салды. Оң қолына қамыс тақты услатты да, Оның алдында дизелерин бүгип:

– Жасасын, Яхудийлердиң Патшасы! – деп мазақ етти.

³⁰ Оған түкирип, қамысты алып, Оның басына урды. ³¹ Оны мазақ қылып болғаннан соң, үстиндеги шым қызыл кийимди шешип алып, Оған Өз кийимин кийгизди де, атанақ ағашқа шегелеү ушын алып кетти.

***Ийсаның атанақ ағашқа
шегелениуи***

³² Әскерлер шығып баратырғанда Симон атлы бир киренели адамды ушыратып, оны Ийсаның атанақ ағашын аркалап алып жүриўге мәжбүрледи. ³³ Голгота деп аталған, яғный «Бас сүйек орны» дегенди аңлататуғын жерге келгенде, ³⁴ олар Ийсаға өт қосылған шарапты ишиўге берди, бирақ Ол татып көрип, ишиўден бас тартты.

³⁵ Оны атанақ ағашқа шегелеп болғаннан соң шек тасласып, кийимлерин өз ара бөлисти*, ³⁶ сонынан отырып, Оны қараўыллады. ³⁷ Оның айыбын көрсететуғын: «**БУЛ – ЯХУДИЙЛЕРДИҢ ПАТШАСЫ ИЙСА**» деген жазыўды бас бетиндеги ағашқа қағып қойды. ³⁸ Ийса менен бирге еки қарақшыны да, биреўин оң тәрәпине, екіншисин сол тәрәпине атанақ ағашларға шегеледи.

³⁹ Ийсаның жанынан өтип баратырғанлар басларын шайқады хәм Оны мазақ етип:

⁴⁰ – Хәй, Ибадатхананы бузып, Оны үш күннің ишинде қайта тиклейжақ болған, Сен! Егер Сен Қудайдың Улы болсан, кәнекей, Өзинди Өзиң қутқар! Атанақ ағаштан түсип көрши! – дести.

⁴¹ Бас руўханийлер, диний муғаллимлер хәм ақсақаллар да Оның үстинен күлип былай деди:

⁴² – Бул басқаларды қутқарып, Өзин Өзи қутқара алмайды. Егер Ол Израилдың Патшасы болса, хәзир атанақ ағаштан түссин. Сонда бизлер Оған исенермиз. ⁴³ Ол Қудайға арқа сүйеп тур. Егер Қудай кәлесе, хәзир Оны қутқарсын. Себеби Ол: «Мен Қудайдың Улыман», – деген еди-ғо.

⁴⁴ Ийса менен бирге атанақ ағашқа шегеленген қарақшылар да Оны усылай мазақ етти.

Ийсаның жан тапсырыўы

⁴⁵ Түски саат он екиден баслап, түстен кейин саат үшке дейин, пүткил жерди қараңғылық қаплап турды. ⁴⁶ Саат үшлер шамасында Ийса қатты даўыс пенен:

– Ели, Ели! Лама сабахтани? (Яғный: «Қудайым, Қудайым! Неге Мени таслап кеттиң?»**) – деп бақырды.

⁴⁷ Сол жерде турғанлардың гейбиреўлери буны еситип:

– Ол Илиясты шақырып атыр, – дести.

* 27:35 Забур 21:18.

** 27:46 Забур 21:2.

⁴⁸ Дәрриу олардың биреуи жууырып барып, бир сорғышты сирке сууына синдирди де, оны таякка қадап, Оған ишиуґе берди.

⁴⁹ Ал басқалары:

– Токтай тур, Илияс келип, Оны кутқарар ма екен, көрейик, – дести.

⁵⁰ Ийса және қатты дауыслап бакырды да, жан тапсырды.

⁵¹ Сол ўақытта-ақ Ибадатхананың Мухаддесханасындағы перде жоқарыдан төменге дейин қақ айырылып, екиге бөлинди. Жер силкинип, жартаслар жарылды. ⁵² Қәбирлер ашылып, жатырған мухаддес адамлардың көбиси қайта тирилди. ⁵³ Ийса қайта тирилгеннен кейин, олар қәбирлеринен шығып, мухаддес қалаға барды хәм көп адамларға көринди.

⁵⁴ Жер силкиниўдин хәм басқа ўақыялардың болғанын көрген жүзбасы хәм оның менен бирге Ийсаны қараўыллағанлар қатты қорқысып:

– Бул хақыйқаттан да, Қудайдың Улы екен! – дести.

⁵⁵ Сол жерде узақтан қарап турған көп хаяллар да бар еди, олар Ийсаның изине Галиладан ерип келип, Оған хызмет еткен еди.

⁵⁶ Олардың арасында мағдалалы Мәриям, Яқып пенен Юсуптың анасы Мәриям хәм Зебедейдин улларының анасы да бар еди.

Ийсаның қәбирге қойылыуы

⁵⁷ Кеш болғанда, Ариматиядан Юсуп атлы бир бай адам келди. Ол да Ийсаның шәкирти еди. ⁵⁸ Ол Пилатқа барып, Ийсаның денесин сорады. Пилат оған бериўди буйырды. ⁵⁹ Юсуп денени алып, оны таза кепинликке орады да, ⁶⁰ өзинин жартаста ойылған жаңа қәбирине апарып қойды. Соңынан үлкен бир тасты домалатып, қәбирдин аўзына қойды да, сол жерден кетип қалды. ⁶¹ Мағдалалы Мәриям менен басқа Мәриям сол жерде, қәбирдин қарсысында отырған еди.

Қәбирди қараўыллау

⁶² Келеси күни, яғный яхудийлердин таярлық күнинен* кейинги дем алыс күни** бас руўханийлер менен парисейлер Пилаттың алдына жыйналып, ⁶³ оған:

– Тақсыр! Ана өтирикшиниң тири ўақтында: «Мен үш күннен кейин қайта тирилемен», – дегени есимизге түсти. ⁶⁴ Сонлықтан да,

* 27:62 Яғный: жума күни. Шемби күни болған дем алыс күни ушын таярлық көрилетуғын күн.

** 27:62 Дем алыс күни – шемби күни.

шәкиртлери түнде келип, Оны урлап алып кетип, халыққа: «Ол өлимен қайта тирилди», – деп айтпауы ушын, Оның кәбирин үш күнге дейин қарауыллауға буйрық берин. Олай етпесек, соңғы жалған бурынғысынан да бетер болады, – деди.

⁶⁵ Пилат оларға:

– Сақшылар бар-ғо. Барып, кәбирди өз билгенлериңизше гүзетиндер, – деди.

⁶⁶ Олар барып, тасқа мөр басты да, кәбирге сақшы қойды.

Жигирма сегизинши бап

Ийсаның қайта тирилиуі

¹ Яхудийлердин дем алыс күни өткеннен соң, екшемби күни таң сәхәрде мағдалалы Мәриям хәм баска Мәриям кәбирди көриуҗе келди. ² Бирден жер қатты силкинип, Қудайдың периштеси аспаннан түсип келди де, кәбирдин аўзындағы тасты домалатып алып таслап, оның үстине отырды. ³ Периштениң түси жылдырымдай болып, кийими қардай аппақ еди. ⁴ Сақшылар оннан қатты қорқып қалтырасты хәм өли сыяқлы болып, жаны қалмады.

⁵ Периште хаялларға:

– Қорқпанлар! Атанак ағашқа шегеленген Ийсаны излеп келгенлериңизди билемен. ⁶ Ол бул жерде жоқ. Өзинин айтқанындай, Ол қайта тирилди. Барып, Оның жатқан жерин көриңдер. ⁷ Хәзир тез Оның шәкиртлерине барып: «Ийса өлимен қайта тирилипти! Ол сизлерден бурын Галилаға барады. Оны сол жерде көресизлер!» – деп айтып барыңлар. Мениң сизлерге айтатуғыным усы, – деди.

⁸ Хаяллар биресе қорқысып, биресе қатты кууанысып, кәбирден тез шықты да, Оның шәкиртлерине хабарды жеткизиуі ушын асығып жууырып кетти.

⁹ Күтилмегенде Ийса олардың алдынан шығып:

– Ассалаўма әлейкум! – деди.

Олар жақынлап келди де, Ийсаның аяғын кушақлап, Оған табынды. ¹⁰ Сонда Ийса оларға:

– Қорқпанлар! Мениң тууысқанларыма барып айтыңдар, Галилаға барсын. Олар Мени сол жерде көреді, – деди.

Сақшылардың хабары

¹¹ Хаяллар жолда жүргенде сақшылардың гейбиреулері қалаға барып, болған уақыяның барлығын бас рууханийлерге айтып берди.

¹² Бас рууханийлер ақсақаллар менен жыйналысып кеңести де, әскерлерге көп ақша берип:

¹³— «Түнде бизлер уйыклап атырғанымызда шәкиртлери келип, Оны урлап алып кетти», — деп айтыңлар. ¹⁴Егер бул хабар хәкимниң қулағына жетсе, бизлер оның менен келисип, сизлерди хәр қандай бәледен сақлап қаламыз, — деди.

¹⁵Әскерлер ақшаны алып, олардың үйретиуи бойынша иследи. Ал усы сөз яхудийлердиң арасында бүгинги күнге дейин кең тарқалған.

Уллы тапсырма

¹⁶Он бир шәкирти Галилаға, Ийсаның өзлерине айтқан тауына барды. ¹⁷Олар Ийсаны көргенде, Оған табынды, бирақ гейбиреулерди гүманланды. ¹⁸Сонда Ийса олардың қасына келип:

— Маған аспанда да, жерде де пүткил бийлик берилген. ¹⁹Сонлықтан да барып, барлық миллетлерди Маған шәкирт қылыңлар: оларды Әкениң, Улдың хәм Мухаддес Руўхтың аты менен шомылдырып, ²⁰Мениң сизлерге буйырғанларымның хәммесин орынлауды оларға үйретинлер. Минекей, Мен дүньяның ақырына дейин хәмме ўақыт сизлер менен бирге боламан! — деди.